Ленин дайм вайца ва

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

33 (2658) | КІиранди, 22 апрель, 1962 шу. | Мах 2 кеп.

ЛЕНИНА ГЕНЕ СИЙРДАБАЬККХАЧА НОВКЪА

Коммунистически парте, вай мехкарча халкъаша, дерригача прогрессивни адамаша дезду тахан масса а мехкашкарча къахьегамхой баьччеи хьехархои В. И. Ленин ваь 92 шу дуза ди.

Дикка ха я дийна Ленин вайна юкъе воаца. Цхьабакъда, ха дукхагІа дІа мел яха сийрдагІа леп хьамсарча Ильича кхайкаяь сийлен идеяш, из дийна волаш санна латт цун сурт льаьттан пхе а континенташкарча наха хьалхашка.

Ленин дег чу латташ бах, къахьег, коммунизм хьалъеча керда коталонаш йоах советски наха. Сийлахь-воккхача баьчча, цо вІашагІъеллача парте вахарцеи балхацеи бувзабенна ба Россерча болхлой классо ахархошеи дуккхача шерашка паччахьа Іаьдалаи капитализманнеи духьал лоаттабаь къовсам. 1917 шера октябре цар яьккха дерригача дунен исторе чу Іалаьмате боккха лоархІам бола котало, къонача Советски паччахьалкхен моастагІашца лоаттадаь унзара тІемаш, Ленина увттаяь мохк социализма наькъаца эргабаккхара планаш кхоачашъеча даьха хьалхара толамаш. В. И. Ленина васкет кхоачашдеш, лоаццача хана хьалъяь яьккхар партеи советски халкъои СССР-е социализм, хьалъе йолайир коммунизм.

ХІанз Советски Союз боккха механизированни юрта боахам, хьалха латта Іилма, культура йола низ бола индустриальни паччахьалкхе я. Цо дика тешавеш хьахьекхад социалистически строй капитализмал дувцилга йоаццаш тІех хилар.

Промышленни производства боарамга диллача хьогге а Малхбузен Европа мехкел хьалха а яьнна капиталистий лагера эггара бІаьхегІа болча мехка — США-на тІехьакхувш йоагІа хІанз Советски Союз.

Промышленноста управлени эргаяккхар а юрта боахаме дуккха экономически, политически, организационни гІулакхаш чакхдахар а бахьан долаш шерагара шерага сихагІа дегІайоагІаш латт социалистически экономика. ХІара советски саго доккхал ду тІеххьарча шерашка вай халкъо даьхача Іалаьмате доккхийча толамех. 1958 шера денз хьал а яь болх бе дІайолаялийтай вай мехка 4 эзар йоккхий промышленни предприятеш. Шерагара шерага дукхагІа доаккх вай чон, болат, мехкдаьтта, электроэнерги. Буржуазни экономистий «шейхал» доха а деш тІехь-тІехьа лакхъю Советски Союзо ший халкъа боахам дегІабара темпаш. Планах 27 процент лакхбала безаш хинна промышленни продукце боарам 33 процент лакхбеннаб семилетка хьалхарча кхаь шера.

Индустри дегІаяра ларда тІа доккхий толамаш даьхад социалистически юрта боахам дегІабоалабара а. ТІеххьарча шерашка дукхагІа йоах вай мехка кхачан продукташ. 1953 шераца нийсдича 1,6-зза тІакхийттай берригача юрта боахама валови продукци. ДукхагІа чудахь мехко ялат, дулх, шура, кхыйола юрта боахама лоархІамера продукци.

Мехка экономика дегІайоалаеча дикка дакъа лоац Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша а. Чехка дегІайоагІа республика промышленность. ТІеххьарча диъ шера планах лаьрхІачул совгІа 40 млн. сома маьха продукци арахийцай вай предприятеша. Диъ шу хьалха доаккхаш хинначул 83 процент дукхагІа доаккх мехкдаьтта, 2,7-зза дукхагІа йоаккх газ. 49 керда йоккха промышленни предприяти хьаяьй республике.

Мехка промышленностьи юрта боахами дегІабоалабара ларда тІа тоалуш латт бахача наьха хьал-торо. Боккха лоархІам болаш дола социальни гІулакхаш чакхдаьхад вай мехка укх тІеххьарча шерашка. КІезига алапеш ийдаьча болхлоштеи гІулакхерча нахаи алапеш тІатехад, лакхдаьд пенсеш, тІера дІайоахаш латт налогаш. ВорхІи-ялхи сахьата балха денга баьннаб советски болхлойи гІулакхера нахи. ТІехь-тІехьа тІа дукхагІа хулаш латт школаш, больницаш, берий учреждениеш, санатореш. ХІара виълагІа вола саг деша вагІа вай. Іалаьмате дукха хьадаьд наха чубаха цІенош. ДегІайоагІаш латт къаман доход, хадданза лакхлуш доагІа болхлойи гІулакхерча наьхеи реальни алапи, колхозникий доходаш.

Дунен исторе чухь керда сийрда оагІув хьайийлай КПСС XXII съездо. Вай парте исторе чу яха ца Іеш дерригача дунен коммунистически болама исторе чу енай из, хІана аьлча дунен тІарча дерригача прогрессивни адамашта дага доаллар кхоачаш а деш коммунизм хьалъяра наькъаш теоретически сийрдадоахаш а практически хьахьокхаш а йола сий долча парте керда Программа тІаийцай цо.

Іалаьмате боккхача творчески низаца дІадоладаьд советски халкъо парте XXII съездо тІаийца коммунизм хьалъяра программа кхоачашъяра гІулакх. Цун творчески хьинар ай а деш коталонгара коталонга дуг парте советски халкъ. Ший исторически мисси лерхІ парте Ленина хьийхача новкъа халкъ коммунизмага дигар, советски наха иразе кхоане Іалашъяр, дерригача прогрессивни адама ираз бахьан къовсам лоаттабар.

Цхьанна хІамо а юхатохаргйоацаш дерригача дунен тІа тІехь-тІехьа дукхагІа дІаяржаш а капитализм йохаеш бола материальни низ хинна дІаотташ а латт марксизма-ленинизма сийлахь-йоккха идеяш, коммунизма идеяш. Из я вай заман белгало. Ленина хьехамаш вай парте а дерригача дунен тІарча коммунистически болама а ганз я. Ленинизма низ латт вай заман керттерча идеях из латташ хиларах, цо дунен тІа дерригача халкъашта Машар, Къахьегам, ПаргІато, Нийсхо, Вошал, Ираз кхайкадеш хиларах, цо цу советски халкъашта, дерригача адама хозача кхоаненга — коммунизмага бода никъ хьехаш хиларах.

Хь-Б. МУТАЛИЕВ.

ЛЕНИН ДЕГ ЧУ ВОЛАШ

Уж бухбоаца фордаш санна,
Дега вІаьхий хилар дезе,
Наькъахочоа къулба санна,
Ленин дег чу кхаба веза.

Малх мо мара
къийлургвоацаш,
Малх мо наха эшар дезе,
ГІомрий ара шовда санна,
Ленин дага аха веза.

Дог ийшаьчун оагІув лацар
Хьайна хете денал, сагал,
Кхоллам дийнду бІаьсти санна,
Іа хьай дег чу цун сийг сагал!

Кхычоа наькъаш
сийрдадоахаш,
Дега сердал гучаяккха.
Ленин везаш,
Ленин эшаш,
Цо низ бенна ба вай накха!

ВЛКСМ ЦК Пленум

20-ча апреле ВЛКСМ ЦК Пленум хилар. Цо дийцар организационни дешаш.

ВЛКСМ ЦК Пленумо хьалхара секретаралла хержар **С. П. Павлов.**

ВЛКСМ ЦК секретаралла хержаб: **Л. К. Балясная, А. Х. Везиров, М. И. Журавлева, В. Т. Дувакин, А. И. Камшалов, В. А. Саюшев.**

ВЛКСМ ЦК Бюро членалла хержаб: **Л. К. Балясная, А. Х. Везиров, Ю. П. Воронов, Г. И. Дубрава, В. Т. Дувакин, Ю. Н. Ельченко, М. И. Журавлева, М. Ибрагимов, К. М. Иванов, А. И. Камшалов, А. С. Куклинов, Л. Г. Максимов, С. П. Павлов, Б. Н. Пастухов, П. Н. Решетов, В. А. Саюшев.**

ВЛКСМ ЦК Бюро члений кандидаталла хержаб: **Ю. П. Белов, А. К. Зитманис, Н. Е. Кручина, Р. А. Курбатова, А. Д. Лизичев, О. Е. Черкезия.**

* * *

ВЛКСМ Центральни ревизионни комиссе заседани хилар. Председателалла хержав **Н. И. Петрушин.**

В. И. ЛЕНИН Халкъа Комиссарий Совета заседане Председателал деш ва. Москва, 1918 шера, 17 октябрь.

ГРОЗНЕРА ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНИ

Селхан Грозне М. Ю. Лермонтова цІерахча театре дерригача дунен къахьегамхой баьччи а хьехархо а Владимир Ильич Ленин ваь 92 шу дизара хетаяь торжественни заседани хилар. Заседане дакъа лоацаш бар партийни, советски, общественни организацей викалаш.

Сцена тІа гуш да хоза кийчдаь В. И. Ленина доккха портрет.

ЧІоагІа тІоараш а тохаш заседане сийлен президиумалла хержар гулбеннараша новкъост Никита Сергеевич Хрущев керте латта КПСС Центральни Комитета Президиум.

В. И. Ленин ваь 92 шу дизара хьакъехьа доклад йир КПСС обкома секретара Б. Г. Габисова.

Партийни гимн «Интернационал» а доаккхаш йистеяьлар заседани.

* * *

Республике шерра белгалдаьд В. И. Ленин ваь 92 шу дизара ди. Республикерча городашка, районашка, предприятешка, дешара заведенешка, колхозашка, совхозашка къахьегамхой торжественни собранеш хиннай, цу денна хетаяь докладаш, лекцеш, беседаш яьй.

МОСКВА. ВЛКСМ XIV СЪЕЗД

СУРТА ТІА: съезда делегатий группа космонавтаца Г. С. ТИТОВЦА къамаьл деш я.

В. СОБОЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Итте а агрегато тІеххкхоачашъю нормаш

Сихбенна бІаьстан ялаташ дІадувш ба Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза къахьегамхой. Укх шера планах 290 гектара тІа дІаеза бобови культураш дІайийна баьннаб уж, хІаьта дІае езача 685 гектара шекара свеклах 75 гектар дІайийнай. 1-гІа Май тІакхачалехьа еррига свекла дІайийна йистебовла лерхІ совхоза механизатораша.

Укх деношка дІае йолаяьй хьажкІаш. Лакхерча агротехнически боарамца дІадоладаьд механизатораша хьажкІаш дІаера балхаш. Лоаццача ханеи дикеи дІае лерхІ цар хьажкІаш. ХІанзале уж дІайийнай 400 гектара тІа.

Къаьстта дика вІаштІехьбаьккхаб из болх совхоза цхьоалагІча отделене. Из культура 300 гектара тІа дІайийна баьннаб цига. ХьажкІаш дІаювш 10 агрегат я цу отделене. Цар массане а сменах йола нормаш тІеххкхоачашъю. Механизаторашта юкъе къаьстта дика болх беш ба трактористаш Нурматов Сайпуди, Нантаев Шерип, Хасанов Абурашид, сеяльщикаш Бибулатов Хизар, Нантаев Шарпуди, кхыбараш а. Дийнахьа йола нормаш 150 процент а кхы совгІа а кхоачашъю цар.

Совхозе еррига хьажкІаш квадратно-гнездови хьисапе дІаюв. Ишта хьажкІаш дІаеІомалуш механизатораш Іай занятешка ахар дайнадац, йоах совхоза керттерча агронома нов. Куюмджиева.

Совхоза къахьегамхоша лаьрхІад 5-гІа май тІакхачале еррига хьажкІаш дІайийна бовла.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

Колхозниии совхозниии производство дегІайоалаечара агрономий, зоотехникий, юрта боахама кхыча специалистий лоархІам лакхбара хьакъехьа

1962 шера 12 апреле КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои баь соцам

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои белгалду, «Коммунизм хьалъяра хІанзара этапи юрта боахама деш дола доал тоадара партена хьалхашка латта декхараши» яха ЦК Пленума решенеш кхоачашъеча сий дола а бехктокхамера а лоархІам болаш юрта боахама специалисташ — агрономаш, инженераш-механизатораш, зоотехникаш, ветеринарни лораш, экономисташ хилар.

Коммунистически партеи Советски правительствеи боккха болх баьб лакха квалификаци йола кадраш юрта боахама кийчъяра. ХІанз юрта боахаме болх беш 500 эзар совгІа специалист ва, царех 279 эзарне болх бу колхозашка, совхозашка, ремонтно-технически станцешка. Юкъера лаьрхІача хІара колхозаи совхозаи лакхера а юккъера а юртбоахама образовани йолаш пхи специалист кхоач. Из социалистически юрта боахама боккха низ ба.

Юрта боахама дуккхача специалисташа сийленца кхоачашду Даьхенна хьалхашкара шоай декхар, юртбоахама продукташ алсамъяхар духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсама юкъе доккха дакъа лоац. Специалисташта юкъера кІезига баьннабац мехка шортта юртбоахама продукташ хилийтара декхар кхоачашдеча юкъе доккха дакъа лоацаш бола, тІехдика производства организатораш.

Советски наха чІоагІа сийдеш йоах агроном, Винницки областа XXII-ча партсъезда цІерахча колхоза председатель нов. В. М. Ковтун, Алтайски юртбоахама института опытни боахама агроном Н. И. Чеканов, зоотехник, Къилбаседа-Казахстански областа «Мамлютский» яхача совхоза директор нов. Б. Н. Дворецкий, агроном, Черкасски областа «Радянська Украина» яхача колхоза председатель нов. Г. Е. Буркацкая, зоотехник, Московски областа «Кленово-Чегодаево» яхача совхоза директор нов. А. А. Барбашев, Тюменски областа «Песьяновский» яхача совхоза зоотехник нов. А. С. Любина санна болча специалистий цІераш.

Цар а юрта боахаме хьалха латтача дуккхача кхыча специалисташа а практике геттара дика хьахьекхад лаьттан хІара гектарах кхетамца пайда мишта эца беза, дикка дукхагІа даьккхад ялат, дулх, шура, технически культураш. Дукха хана денз хьа экономически лоархІамий ларда тІа лелаю производство цу тайпарча боахамашка, оахама гектара а дІабахийтача къахьегама а лоархІаш луча доакъарий единицай дукхалга хьежжа къоастаю хІара юртбоахама культура. Боахама торонаш гучайоахаш болча специалисташа наькъаш дехкад колхозашкеи совхозашкеи хьувкъам дукхагІа луш йола культураш — хьажкІаш, шекара свекла, горох, доакъарий бобаш, морковь, вешта аьлча эггара дукхагІа доакъараш даха, хІаьта долче, дулхи шуреи сихха алсамдаккха а йиш хулийташ йола культураш шерра юкъеяхьара.

Юрта боахаме хьалха латтача специалисташа творчески юкъекхухь Іилмаи практикаи арадоаха керда мел дар, цар хадданза лакхъю шоай говзал, царна агротехническии зоотехническии Іилма дика дайза ца Іеш, ше маярра йовз юртбоахама техника а, цу техниках пайда эца хов.

Юрта боахаме хьалха латтача специалистий творчески болх шоаш бувцаш, КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои цунца цхьана белгалдоаккх, колхозниии совхозниии агрономий, зоотехникий, кхыча специалистий болх вІаштІехьбаккхара юкъе цІенхаштта кхоачамбоацараш долаш моттигаш хилар.

СССР юрта боахам дикалгахьа хувцабеннаб, революционни эргалонаш яьй юрта. Укх тІеххьарча шерашка вІашагІа а етташ йоккхий яьй колхозаш, целинни районашка эзараш йоккхий совхозаш яхкаьй, хІаьта иштта баьца даарийи хьайбаш леладуи совхозаш яхкай йоккхийча городаштеи промышленни центраштеи гонахьа. Цу гІулакха овлангара денз хувца безаш бар агрономически зоотехнически болх. Нагахьа санна агроном хьалха агротехнически правилаш оттайича а ахархошта хьехам белча а воалаш хиннавале, хІанз, боккха социалистически боахам болча хьалашка, агроном декхарийла ва производство вІаштІехьъяккхараи тІеххьара цунах хургйолча результаташтеи хьалхара бехктокхам шийна дІатІаэца а Іилмаи техникаи ларда тІа боахам лелабе а.

ХІаьта а, дуккхача специалисташа кхетадаьдац овлангара денз хувцамаш данза дарг ца хилар. Агрономически зоотехнически болх вІаштІехьбаккхара методашта хьалхагІа хиннача позицеш тІа бисаб уж, хьехам теларгаш хиннаб царех, производство вІаштІехьйоахараш а боацаш. ДукхагІча хьале из ишта нийсденнад къоначa специалистий кадраш кийчъеча цІенхаштта кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш. Юртбоахама лакхерчеи юкъерчеи дешара заведенеша къона специалисташ кийчбора агроном производстверча гІулакхашка лаьрххІа хьожилга цунгара хьа ца дехаш хиннача лаьтта леладара травопольни системаца.

Дешара заведенешка кхоачам хиллал технически кхетамаш а, хІаьта иштта производствана доал дара организационни навыкаш а эцацар агрономаша, зоотехникаша, инженераша. Из бахьан долаш дуккхаза а бокъонца колхозниии совхозниии производство вІаштІехьъяккхара дешаш кхоачашдеча хана де дезар фуд ца ховш вусар къона специалист, машин лалла а механизатораштa хьехам бала а, хІаьта хьокханза даргдоацача хана техниках практически пайда мишта эца беза дІахьокха а хацар. Практически навыкаш ца хиларо цкъаза агронома сувнал дезаш хиларга, физически къахьегамах из лоралуш хиларга кхоачавора, хІаьта агрономически профессе дерригача гІулакхашта уж хІамаш духьала а да. Цу доллача хІамаша специалистий авторитет йохаю, лархІа боаггІача тайпара уж лоархІаргбоацача боах колхозийи совхозийи кулгалхой.

Юрта боахама специалистий говзал дІахо лакхъяра гІулакха харцахьарча позице тІа латтар СССР юрта боахама Министерство. Специалистий говзал лакхъеш йола курсаш юртбоахама вузашка мара яцар, хІаьта агрономаша лаьтта леладара травопольни система лардаш шерагара шерага кердайоахилга мара деш хІама а дацар. Хьалха латтача боахамашка колхозниии совхозниии специалисташ Іомабелга вІалла юкъе доаладеш а дацар, алхха цу кепехьа Іомаваларо мара агронома, зоотехника, кхыча специалисташта пайда дукхагІа бала йиш йоаццашехьа а.

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои белгалду, цхьайолча партийнии советскии организацеша, колхозийи совхозийи кулгалхоша юрта боахама специалисташта лерттІа вахара хьалаш хилийтара йоакхоеш ца хилар, законах доагІаш цар шоашта дІадехаш дола дуккха хІамаш теркал ца деш дут. Дуккха моттигаш я специалисташа хьегача къих луш бола мах законах доаццашехьа а лохагІа увттабеш, хІаьта специалисташта Іалаьмате боккхача лоархІаме дола уж дешаш юкъе ца гІорташ дут партийни организацеша. Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи йоакхо яц специалисташ квартиращца, дІа-юха кхувларгболча средствашца Іалашбара. КПСС ЦК мартовски Пленумо гІойленагІа лаьрхІад юрта боахама деш дола доал эргадаьккха тоаделга, декларативни хьисапе кулгалдаргара хІара колхозеи совхозеи производствана доал дарга довлилга. Цунца дувзаденна цу тайппара овлангара денз эргабаккханза баргбац агрономически зоотехнически болх, лакхбе беза боахама доал дечара, производство вІаштІехьйоаккхачара, Іилманнеи хьалха латтача опытаи карагІдаьннараш шерра юрта боахама юкъекхухьачара специалистий лоархІам.

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои соцам бу:

1. Союзни республикай Компартей ЦК-аш, парте крайкомаш, обкомаш, райкомаш, республикай Министрий Советаш, крайисполкомаши облисполкомаши, райисполкомаш, территориальни производственни управленещ декхарийла йойла хІара колхозеи совхозеи специалистий кадрашцара гІулакхаш мишта латт ха, специалисташ нийсагІа дІа-юха бекъараи царех лерттІа пайда эцараи де дезар де, колхозерчеи совхозерчеи производства башхалонашка хьежжа массайолча колхозеи совхозеи квалифицированни агрономаш, зоотехникаш,

(ДІахододар 3-ча оагІо тІа).

Ленина идеяш даим яхаргья

Коммунизмагахьарча адамий сийлахь-боккхача боламца дувзаденнача дуккхача деношта юкъе эггара къаьгагIа, халкъа дега къаьстта хьамсарагIа ди да апрель бетта 22 ди. 1870-ча шера цу дийнахьа ваьв Владимир Ильич Ленин. Цу дийнахьа Волга тIа уллача сатиййнача эрсий городе дIадоладелар вай партии Советски пачхьалкхеи вIашагIъеллача геттара кIоаргача хьаькъалерча сага, дерригача дунен тIарча къахьегамхой баьччаи хьехархочуни вахар.

Шийй дерригa сийрда вахар, тIеххьара шийй мух хьалбаллалца, эксплуататорий дукъах халкъ мукъадаккхара, социализм котъяккхара лоаттабеча къовсама дIаделар Владимир Ильича. Марксизма цIаккха йохаргйоаца положенеш ларде а лувцаш, цо дIахо дегIадоаладир болхлой класса толам боаха из Iилма. Миллионаш а миллионаш а болча наьха дег чу а йижа, вай ханара Iалаьмате боккха низ а хинна, вай заман байракх а хинна, кортамукъалеи ирази бахьанце, сийрда кхоане бахьанце халкъаша лоаттабеча къовсама хьехам а хинна дIаэттай марксизм-ленинизм.

Къаьстта дегаш айденна белгалдоаккх В. И. Ленин ваь 92 шу дуза ди советски наха. Социализма башха-дикача толамащца, семилетка Iалаьмате йоккхийча цифращца, КПСС XXII съездо тIаийцача ткъаь шерарча парте программаца, йолаеннача шерра коммунистически общество хьалъяра юкъагIарча дегаш гIоздоахача перспективащца бIаргагу вайна даим вахаргволча Ленина дерригa шийй сий дола вахар дIаденна гIулакх кхоачаш хинна.

Вай мехка социализм хьалъяра план Iилман ларда тIа кийччйир В. И. Ленина. «Алхха цаI мара йоаца социализма материальни лард я, — яьхад цо 1921-ча шера июнь бетта, — лаьттанцара балхаш а эргадаха низ кхоачаргболаш йола йоккха машинни промышленность» (т. 32, оагI. 434). Цул кIеззига тIехьагIа цо белгалдаьккхар «...еза-йоккха промышленность кIалхара ца яьккхача, из юхаметта ца оттайича вайга йиш хургьяц цхьаккха промышленность а хьалъе, хIаьта из ца хилча шийй лоIамера мохк а болаш, вай вIалла доаха а лургдац» (т. 33, оагI. 388).

СССР-е социализми коммунизми хьалъяра программа теоретически лард хилар ше къаьстта хьаийцача цхьан мехка социализм котъяла торо хилара хьакъехьарча ленински хьехамах.

Шийй баьчча васкеташ кхоачаш а деш, вай парте даим чакхъяьхай еза-йоккха промышленность дукхагIа дегIакхувлара политика, цун ларде Iалашдаьд мехка еррига экономика овлан тIара эргайоаккхилга. «Индустри дегIайоалаяр, — йоах Н. С. Хрущева, — производства средстваш ебаяр — из ба вай тIадагIа низ бола ды. Из вайга хуле кхы мел дар а хургда».

Укх тIеххьарча шерашка вай мохк, сухалашка диллача, хьалхагIа а санна, США-л ондда хьалха а латташ, лоархIамера дуккха а тайпа продукцеш тIаеттаяларга диллача а сихха цунна тIехьакхе болабеннаб. Производства боарамашта юкъера юкъ кIезигъелга, продукцеи изделейи дуккха тайпаш хьадара Советски Союзо дунен тIа хьалхара моттиг лоацилга да хIанз дувцар. США еш хиннача промышленни продукцех 30 процентал а кIезигагIа яр итт — цхьайтта шу хьалха Советски Союзо еш хинна промышленни продукци. Доаккхача аьшка руда, кIора, кокса, хьаеча вIашагIъеххача аьшкабетона, магистральни тепловозий, электровозий, херх хьокхаш йоахача хIамай, зипий, шекара, доаккхача маша даьтта, доахача чкъаьрий, иштта цхьаццайолча кхыча продуктайи изделейи дукхалга диллача хIанз Советски Союз хьалха яьннай Америка ВIашагIкхийттача Штател. Духьал увтта халонаш каг а еш, бIубенна керттерча ше де лаьрхIачунга бода вай мохк, хIанз цо хьаду дерригача дунен тIа хьаеча промышленни продукцех лоадама хIама ца эшшаш пхелагIа дола дакъа.

Советски мехка социализм хьалъяра йолча ленински плана дIакъоастаде йиш йоаца дакъа да, къаьст-къаьста леладеш дола ахархой кагий боахамаш доккхийча коллективни боахамашка вIашагIтохилга чудоагIаш йола цун кIоаргача хьаькъалера кооперативни план. Экономика эггара шерагIча а цунца цхьана эггара тIехьадисача а даькъе — юрта боахаме социалистически база караелар Советски Iаьдала юрташта коллективизаци яро. Цо торо елар лаьттанцарча балхашта йоккха машинни техника юкъейоалае. социализма шерача новкъа яьккхар юрт.

Къаьстта доккхий толамаш даьхад социалистически юрта боахамо укх тIеххьарча пхе шера. Парте деналца, ленински хьагучадаьхар колхозаштеи совхозаштеи деча кулгалцара цIенхаштта дола кхоачамбоацараши гIалаташи, чакхдаьхар дикагIа къахьегарца колхозхой дукхагIа хьаштдолаш хургбола гIулакхаш, эргаяьккхар юртбоахама производствана планировани яра система, Iалашдир итташ миллионаш гектараш целиннии къовхех долеи лаьтташ аха а аьха дIадувлга, чакхдаьккхар техника колхозашка дIалулга, хаьдда цхьа мах оттабир юртбоахама продукташта.

В. И. Ленинца шийй къамаьл хинначул тIехьагIа Г. Уэллса яздаьд: «Мелла аьннар гойтача кизга чу хьийжача а сона-м бIаргаго магацар из тIайоагIача хана хургйола Россе, цхьабакъда лакхача дегIара воаца Кремлера саг из дулуш ва. Цунна бIаргагу дохадьча машиннаькъашта меттел кердадараш электрифицированни дараш хьа мишта хул, цунна гу берригача мехка а керда тIо-наькъаш мишта чакхдоал, кердаяьккхаи иразеи йола индустриальни коммунистически пачхьалкхе мишта хьалъотт» (Г. Уэллс, «Россе боадон чу»).

ХIаа, Уэллс гIалат ваьннав. Iалаьмате чIоагIа беха боахам — йохаяь городаш, кораш къайла латта тикаьш, дохадаь наькъаш, городера биркъеи мецеи нах, фотоаппаратаца сурт даьккхача санна цIена, ийрча хьа а хьекха, цунна бIаргаго маганзар сийлахь-воккха Ленин керте а латташ йолча Коммунистически парте хьакхелла а лостам телаш а дола цIаккха а кхоачалургдоаца халкъа хьинар.

Социализма хьалашка материальни производство масса оагIорахьара дегIайоалаяр, цкъа мо дуккхаза а белгалдаьхад В. И. Ленина, капитализме санна цхьаццаболча наьха хьашташ кхоачашдара а доацаш дерригача къахьегама халкъа хьашташ кхоачашдара, хадданза цун материальни вахара хьали культурни боарами лакхбара деш да.

Халкъа вахара боарам шерагара шерага дегIабоагIа, лакхлу къаман доход. Болхлойи гIуллакхерa барийи реальни доходаш 1961 шера 1940 шераца нийсйича шозза совгIа дегIаяьхкай. Советски наьха вахар тоадара дика гIулакх хилар балха ди лоацдеш, пенсионни гIулакх вIаштIехьдоаккхаш, кIезига алапи, ийдеча къахьегамхой алапеш лакхдеш, иштта кхы дIахо а чакхдаьхача доккхийча гIулакхех.

Наха долча чуIеча цIеной проблемаш СССР хIанз бокъонца революционни методащца, алхха социалистически обществе мара хила йиш йоацача темпащца кхоачашъеш латт. Коммунистически парте декхар оттадаьд гарггарча 10—12 шера мехка кхоачамхиллал наха чуIе цIенош хьалде, аьнна, хIаьта из декхар кхоачашде Iалаьмате боккха болх а боаржабаьб.

Керда общество котъялара хиланза даргдоаца хьал лийрхIад Ленина культурни революцех. Цо яьхад: «Хьалха дерригача адамий хьаькъало, цун ерригача гене хьа мел дер, алхха цхьацца барашта техника а культура а дика мел дар дIадала а, хIаьта вокхарга эггара чIоагIагIа эшаш дар — дешари, дегIаахари ца кхачийта а деш хиннад. ХIанз техника еррига тамашаш. дерригa культура карагIдаьннараш дерригача халкъага кхоачаш хургда...» (В. И. Ленин. Соч. том 26, оагI. 436). Из В. И. Ленина хьалххе а гуш хиннар дизза чакхдаьннад советски вахаре. СССР-е хIанз 50 миллион совгIа саг (вешта аьлча мехкара хIара виълагIа вола гражданин) тайп-тайпарча дешара заведенешка дешаш ва. Лакхереи юкъера специальнии образовани йолаш ворхIи ахи миллион совгIа специалист ва, уж 39-зза дукхагIа ба 1913 шера хиннарел. Лакхерча образоване гIулакх вIаштIехьдаккхара къаьстта инженераш кийчбара Советски Союзо цу даькъе дерригача капиталистически мехкел, царца Америка ВIашагIкхийтта Штаташ а йолаш, хьалха а яьнна, дунен тIа керттера моттиг дIалоац.

Дерригa халкъаш машара, вIаши гIулакхаш, доттагIал, вошал леладара тIахьехаш йолча маяка санна бIарахьеж дерригa прогрессивни адамаш вайна, Советски Союза. Из дика кхеталуш да. Хьалххара Лаьттан искусственни спутник Советски Союзе урагIъяхийтай, хьалххара лунник — Советски Союзе, хьалххара атомни ледокол — Советски Союзе, космосе хьалххара ваха саг — Советски Союза гражданин, хьалххара коммунизм хьалъераш — Советски Союза халкъаш.

Доккхал а деш ала йиш йолаш да вай низ бола советски кема коммунизма орбита тIа а даьнна бухь билла цунгахьа додаш да, аьнна. Цу кема ракетоноситель, сийлахь-воккхача Ленина хьалххехьа а гуш хинна, вай мохк общественни, экономически, культурни дегIабар сихдаь йола социалистически строй я.

Парте къаман политика кхоачашъелга а дуккхача къамех латта вай пачхьалкхе хьалъелга а хиннад юкъарчал доацдаш В. И. Ленина хьалхленца. Цо кийчъяьяр къамий деша хьакъехьара лоархIамегIа йола директиваши законоположенеши. Цо новкъостал даьд советски республикаш хьалъеча.

Ленински васкетий ларда тIа хьа а хиннад чIоагI а деннад СССР халкъий доттагIал, хIаьта советски къамий республикаша шоай экономика, культура, хьалха латта дуккха капиталистически мехкаш хIанз гаьнна тIехьадуташ дегIайоалаьй.

ЧIоагIа хьокхам луш да Советски Iаьдал латтача шерашка вай республика промышленность дегIаяр. Нохч-ГIалгIай АССР территоре промышленни продукце боарам хIанз революци хилалехьа хиннача боарамал 25-зза лакхагIа ба. Мехкдаьтта чакхдоаккхилга 20-зза гаргга лакхденнад. Хьахиннад промышленноста керда доакъош — газови, химически, машиностроительни, кхыдараш.

Дика толамаш даьхад халкъа культура хьалъеча а. Республике болх беш я 5 институт, 9 техникум, 400 совгIа общеобразовательни школаш, бIаьш библиотекаш, толамца дегIайоагIа чулоацам социалистически а форма къаман а йола Нохч-ГIалгIай къаман культура.

Социализм котъяьннай вайцига экономически, политически, культура вахара дерригача доакъошка. Бакъда, из котало йизза лархIа йиш яцар пролетарски революци алхха цхьан мехка мара котъяланза хиннача хана, СССР гонахьа капиталистически го болча хана. Цкъа мо дуккхаза белгалдаьхад Владимир Ильича социалистически революци бокъонца котъялар хургда, нагахьа санна кIезигагIа яле а из массехк мехка котъяьлча, яхаш. Из ца хилча дIабала йиш яцар цаI мара боацача социализма мехках империалистически хищникаш латара кхерам а из бахьан долаш цига капитализмана рестовраци е торо хулга а. Иштта кIоаргга тешаш хиннав Ильич Россера социалистически революци, вай мехка социализма принципаш чIоагIъяра тIехьара къовсам, дерригача мехкий пролетарешеи эксплуатацена кIаллаттарашеи шоаш мукъабовлара лоаттабеча къовсама бола хьокхам хургхиларах. «Россера социалистически советски республика хьокхам, — яьхад цо, — дийна образец йолаш латтаргба дерригача мехкий халкъашта хьалхашка, хIаьта цу образеца пропагандистскии нах революцена тIехьа бахареи лоархIам Iалаьмате боккха а хургба» (В. И. Ленин Соч. том 26, оагI. 407).

ШоллагIа дунен тIом дIабаьнначул тIехьагIа дунен тIа хьахиннай миллиард гаргга саг — дунен тIа мел болча нахах 35 процент совгIа нах бахача а дунен промышленни продукцех кхоалагIча даькъал совгIа продукци арахецаш а долча социалистически мехкий низ бола система.

«ХIанз дунен тIа дац, — аьннад Н. С. Хрущева КПСС XXI-ча съезде, — вай мехка капитализм юхаоттае низ кхоачаргбола, социалистически лагерь йохае могаргдола низаш. Советски Союзе капитализмана рестовраци е йиш хилара кхерам дIабаьннаб. Из да социализм йизза яьнна ца Iеш хоадамболлаш а котъялар».

Ленина хьийхад «социализм яланза а ца йоалаш, коммунизмага яргья», яхаш. Ленина цкъа мо дуккхаза белгалдаьхад. дувцар духхьал йизза чIоагIъенна, дегIаена социалистически общество йоалаш йоалаш, общества керттера принцип «хIаранегара — цунна дулур, хIаранена — цунна эшар» йолча коммунизма лакхача фазага йоалилга хилар.

Вай мехка экономикеи культуреи дегIаяра перспективни плана лоархIамера дакъа да ворхI шерара план. ВорхI шерара план кхоачашъяр СССР керттера экономически декхар кхоачашдара лоархIамера гIулакх да.

«США-ца лаьцача экономически яхье котдоваларца, — белгалдоаккх Н. С. Хрущева, — вай чакхйоаккхаргья коммунизм хьалъяра хьалхара этап. Из этап йоаккхаш хьахинна экономика дегIаяра боарам вайна янне-яц тIеххьара станци, из эггара дегIабенача капиталистически мехка вай тIехьакхувргдола а, из цига а бита хьалха а даьнна, вай дIагIоргдола а разъезд мара яц!

ТIом хьалхьебу империалистически пропаганда тахан а тIехь «коммунизмах бола кхерам» яхача ше дагалаьцача дешащца халкъаш кхераде гIерташ я. Европаи Азеи халкъий хатта бокъо я тIема пропагандисташка: «Фу кхерам» ба хьох из коммунизмах бар? ХIана а хьанна а кхераме я из, нагахь санна нах вахара мел эшар долаш а, къели бе болх ца хилари фуд ца ховш а, шоай лоIамахи дего къоабал дарцеи шоашка хьегалуча тайпара къахьегаш а, шоашта мел эшар долаш а бахаргболаш хилча?»

Капиталистически мехкашкарча бIаьш эзараш болча наха коммунизма болам а цун материальнии духовнии чулоацам а шоай бIаргашта хьагуш ха йоагIаргья. Царна гургда лакхера вахара хьал, кердача адамий общества хьинар долеи, майреи, вахарца дегагIоз йолеи нах; кхы а чIоагIагIа тешаргба уж тIаккха тайп-тайпарча лордашеи американски монополисташеи «Коммунистически Iазапи» «Коммунистически кхерами» аьнна цIи а тилла, леш йола баге харц хиларах а из аьлдитта хиларах а. ТIаккха геттар бохаргба адамашца гоамал йолча моастагIаша хьалбаь коммунизмах болча оапийи аьл-диттайи пен!

ХIанз массанахьа, промышленни предприятешка, стройкашка, колхозашка, совхозашка къахьегамхоша парте XXII съезда соцамашта жоп а луш. айдаь дIахьу ворхI шерара план кхоачашъярахи тIеххкхоачашъярахи йола дерригача халкъа социалистически яхь. ХIара къахьегамхой коллективо белгалдоаккх халкъа юкъарча гIулакхо юкъе дикагIа дакъа лацара де дезарий боарамаш.

«Коммунизм дIайолалу, — яздаьд Владимир Ильича, — хала къахьегам дIабоаккхаш йола, къахьегама овсарле лакхъярахи ялата, кIора, аьшка, кхыча продуктай хIара пунт лораярахи мугIарерча болхлоша шоаш ца кхобеш йоакхо еча.

Шерлуш латт коммунистически къахьегама смена, участка, бригада сий дола цIи лелае бокъо яккхара духьа дIаболабаь болам.

Вай мехка масса миIинге дIакхоачаш шербеннача цу патриотически боламо къаьгга тешал ду шоай Даьхе тоаяра дуккхача наха бокъонца йоакхо ярах йола Ленина уйлаш нийса хилар.

В. И. Ленин генеральни теоретик а, кIоаргга вахар довзаш а, хьаькъалера пачхьалкхен деятель а, наьха безам болаш а, цар йоакхо еш а хиннав. Даим дахаргдолча цун Iилмо боккха хьехам тел адамашта. Халкъашта боарам боацаш дукха езаш я Ленина цIи. Масса хана нахаца, дерригa а наха — иштта ба кхерамахи халонехи хьалбиза болча революционни къовсама веррига ше хетаваьча Ленина вахара никъ.

Нахах тешаш хилар — из я Ленина дикача оамалех цаI, духхьал цу гIулакхо болхлой болама баьчча хиларца белгалвоаккхаш хиннав из. Халкъ! Цох лерхIаш хиннав Ленина истори хьадер. «Вай мел даьчо хьахьокх вай дунен тIа эггара дикагIа бола низ — болхлойи ахархойи низ ларде лувцаш вай хилар», — яьхад цо.

Ленин къахьегамхошта хьехарал совгIа къахьегамхошкара Iомалуш а хиннав, цар опыт, критически яшха а йоашхаш, гулъяьй, шийй выводаши теоретически заключенеши наьха опытаца тохкаш хиннав. Болхлощцеи ахархощцеи къамаьлаш деш а цар письмо дешаш а Ленина, гIалат ца воалаш, хьалувцаш хиннай наьха уйлаш, дагардараш, уж тIакхувраш, цар лоIам. Цу гIулакхо новкъостал деш хиннад Ленина цаI мара боаца нийсеи практически кхоачашбулургболеи революционни болама никъ хьалха, кердачун зем а баьккха, цун керттердар белгалдаккха, из лоархIаме хилара парте теркам тIаберзабе.

Вай заман керттера чулоацам ба Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце Россе дIадоладаь капитализмагара социализмага довлар. Октябрьски революци идеяй, дунен тIа эггара хьалха социализм оттаяьча мехка хьокхама новкъосталца, фашизм йоха а яь къамий кортамукъален болам чIоаггIа айбалар бахьан долаш, фашисташта духьаларча демократически боламах социалистически болам хилар бахьан долаш — овлангара хувцаденнад дунен сурт.

ХIанз дерригача дунен тIарча наьха кхоалагIча даькъал совгIа бараш, социализма новкъа а баьнна керда вахар дуллаш боахк.

Социалистически система хьахиларца пролетарски интернационализма принципаш йиййшай социалистически мехкашта юкъерча пачхьалкхен политика ларде, дунен халкъашта юкъерча кердача гIулакхий ларде.

В. И. Ленина балхаш тIа доккхача хьаькъалца белгалдаьхад социализма новкъа дегIааха доладеннача мехкашта юкъера гIулакхаш леладе деза наькъаш. Цо яздаьд:

«Шоай лоIамагIа барт-цхьоагIонга кхача гIерташ пролетариат, тIаккха дерригача дунен масса а болча мехкара беррига къахьегамхой дерригa къамаш ца хилча, капитализмал котдовлара гIулакх толамца чакхдаккха йиш яц».

СССР-а меттел, дерригача социализма мехкаша а шоай общественни строй толашагIа хилар ларде а лувцаш хьагIе доацаш вIаши новкъостал дарца Iалашду капитализме хила йиш йоацача темпащца шоай экономика дегIайоалаяр. Дерригача социалистически мехкашка, юкъера лаьрхIача, шера тIакхеташ йола промышленни продукташ 11 процент я, дерригача капиталистически дунен тIа из кхаь процентал лохагIа йолча хана.

500 миллион гаргга нах бахача империализма мехкашка а, къахьегамхой лоархIамегIа дола дакъа империализма влиянена кIалхара доалаш латт, тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа империализмаи монополейи политикана духьал дувл, шоай бахара хьал тоадара, демократически бокъонаш, машар, социализм бахьан долаш къовсам лоаттабу.

Капитала духьал, тIемаи реакценеи духьал къахьегамхоша лоаттабеча къовсама керте коммунистическии болхлойи партеш латт; халкъашта юкъера цар сий денгара денга лакхлу. Империалисташ мелла коммунистически болам бохабе гIерте а, хIаьта цар хуллаш — масса а тайпара ревизионисташ — коммунистий барт эгIабе гIерте а из хадданза дегIабоагIа. ХIанз 40 миллионал дукхагIа саг юкъе волаш йола коммунистическии болхлойи партеш 88 мехка я. Из цхьа барт болаш пролетарски интернационализма байракха кIал кхотабенна бола боккха низ ба. Цунна тIехьа ба бIаь миллионаш къахьегамхойи эксплуатацена кIаллаттараши, уж тешаш ба духхьала коммунисташа мара шоашта паргIатои иразера вахари лург ца хиларах.

Буржуази корзагIъяьнна хьувз. Къахетам боацача исторе болар хоа а луш, дунен тIа шоаш йоаккхаш йола ха йIаьхъе гIерташ авантюраш лелаю империалисташа, дуненна тIема кхерам тIалоаттабу.

Цу хьалашка Советски Союзеи, дерригача социализма мехкашеи, царца цхьана низ болча машар безача халкъий боламои хоадам боллаш къовсам лоаттабу дунен халкъашта юкъера кхохкам дIабаккха гIерташ, Ленина кхайкаяь тайп-тайпара общественнии политическии строй йола пачхьалкхенаш машаре яхара политика СССР-е бокъонца чакхйоаккх. Вайна безац тIом. Коммунизм хьалъяра оттаяь Iалаьмате йоккхий планаш кхоачашъяра вайна машар беза. ТIеххьарча хана, машар чIоагIбара хетаяь, дуккха лоархIамера предложенеш еннай Советски правительства. Царна юкъе я ядерни герза тохкамбелга дIадаккхара, из геттара а дизза а дIадаккхара, Германеца машара договор оттадара, машара гIулакха кхераме дола Малхбузен Берлинера хьал дIадаккхара йола предложенеш.

Нагахьа санна СССР-о, дерригача социалистически мехкаша, дерригача машар безача халкъаша шоай хур дешше а дунен халкъашта юкъера къовсаме латта дешаш машаре къоастадара империалисташа хьатIабахка ца туге, дунен «тIема йистте дIакхоачадаь» лоаттаделга цар ца дуте, кхерамера авантюраш цар лелайойя, из империализм мела хилар, шийй вIашдухьаленаш, цу даькъе экономически халонаш а, тIемаца къоастае безам болаш из хилар да.

Цхьабакъда, из хургдац! Парте вайна хьех, хIанз дунен тIом хиланза баргбоацаш бац, хIана аьлча низ болча социалистически система, машар хьаштдолча дерригача мехкийи халкъийи машара низаш тIех да тIема низел, хIаьта уж тIема низаш юхатоха низ а кхоачаргба цар. Нагахьа санна тувла а бенна социалистически мехкех лата а дунен тIема цIералла адамаш чукховса а империалисташта дагадохе, тувлабенна цар боаккха ког, тIеххьара цар ловза ког хургба, цунах еррига капиталистически система цIенъенна дIаялар хургда.

Советски Союза Коммунистически парте коммунизм котъяларга дуг вай. Шийй хьаькъалца, вIалла йовргйоацача шийй къоналца, дуккхача нахацарча хада йиш йоацача шийй бувзамашца чIоагIа йолча вай парте Ильича хьийхача тайпара болх бу, къовсам лоаттабу, халкъа хьалхле лелаю. Цунца я вай коталоний ларда.

Б. ГАБИСОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

ЦАРНА ЛЕНИН БIАРГАВАЙНАВ

Сийлахь-воккхача Ленина цIи дерригача дунен тIарча къахьегамхоша чIоагIа боча лелаеш а, хIаьта царна эггара дукхагIа езаш а я. Массаза а хургья из адамий дегашка. Тахан дерригача прогрессивни адамаша боккхача безамца дезду пролетариата баьчч ваь ди.

Доккхийча къахьегама толамащца, сийлахь-воккхача баьчча васкеташ кхоачашдеш йоахача коталонащца дерригача советски халкъаца цхьана дезду из доккха ЦIей тахан Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а.

ХIанз а вайна юкъе дукха ба В. И. Ленин бIарга вайна а, хIаьта цун заданеш кхоачашъеш хинна а бола ираз дола нах. Дега боккха тоам хул Ильичах цар дувцачунга ладийгIача. Лохехьа йоахаргья вай царех цхьаберий цIераш.

ЛЕНИНА БАХКИЙТАРАШ

Сийлахь-боккха Октябрь тIакхачалехьа долча исторически деношка вежарий ЯндаровгIар Махьмади Османи (Этте къонгаш) Смольне бар революце балха юкъе дакъа лоацаш. Хала хаяр из. Паччахьа Iаьдало чIоагIа низ бора большевикашта. Иштта, 1917 шера набахта чубехкар вежарий ЯндаровгIар а: Махьмад — Выборгеи Осман — Самареи. ТIехьагIа шаккха а мукъаваьккхар уж ЦIеча гварде отрядаша. Парте заданеш кхоачашъеш, вежарий ЯндаровгIар массехказа В. И. Ленинца вIашагIкхетилга нийсденнад.

Хьалххарча деношка денз Советий къона республика чIоагIа халача хьалашка йолча хана а тIехь Ленин массаза хиннав Россе юсташкарча зIамигача халкъий йоакхо еш. 14 декабре 1917 шера Халкъа Комиссарий Совета соцамах Яндаров Махьмад Терски областе Чрезвычайни комиссаралла хьожавир. Ленина кулг яздаь дар цун удостоверени. Цул тIехьагIа диъ ди даьлча Нохчечеи Терски областеи Чрезвычайни комиссаралла хьожавир Осман а. Мандаташ тIа белгалдаьккхадар комиссарий декхар: «Терски область Караулова бандаех цIенъелгеи, эрсий ахархошта, нохчашта, хIирашта, гIалгIашта, черсашта, дагестанцашта, гIумкашта, нагайцашта, иштта кхычарна а шоай къамий вахар вIаштIехьдаккха бокъо ялари»...

Николаевская яхача станице кIайча казакий бандаша лийцар вежарий. Дегаш тохадолийт топаш тохалехьа Махьмада даьча къамаьло: «Котало гаьна яц. Ленингара оаха бенача сийгах баьннача ало, Кавказа кIалдисача халкъий кортамукъален болама ало къахьегамхой гIовттабу...»

ИРАЗ ДОЛА ДИ

1918 шера денз коммунист волча Коротков Дмитрий Дмитриевича боккхача безамца дувц из ди.

— Са вахаре эггара иразегIа дола ди дар из, — йоах цо. — Комсомола 3-гIча съезда делегат вар со. Москверча хIанз Комсомола цIерахча театра помещене дар из. Трибуна тIа ваьлар В. И. Ленин. Сов чIоагIа тIоараш детташ къамаьл дIадоладайтацар цунга. Массане кхетадеш а, массане дег чу дужаш а дар В. И. Ленина даь къамаьл. Доккхий декхараш оттадир цо комсомола хьалхашка. Берригача комсомольцаша санна аз а чIоагIо йир сай беррига низ, хьаькъал уж сийлен декхараш кхоачашдара дIадала.

ЭГГАРА БОЧАГIА ДАР

Чабиев Таге Эгалочун 70 шу да хIанз. Революци хиннача хьара дукха хIамаш дагадоагIа цунна. Цхьабакъа, цун массаза дага латта эггара бочагIа дола хIама — из Ленин бIаргавайна денош да.

1915 шера 23 шу даьннача гIалгIай зIамигача саго Петрограде агрономически институт чакхъяьккхар. Цул тIехьагIа Петрограде наькъий бувзама Министерства канцеляре болх беш хилар из. 1917 шера Чабиев Эгало наькъий бувзама Наркоме делопроизводителалла хьожавир. ТIехьагIа большевик нов. Чабиев Кавказа машиннаькъий Чрезвычайни комиссаралла хьожавир. Революци хулача деношка дуккхаза бIаргавайнав нов. Чабиева В. И. Ленин.

Цу деной хозале массаза а дег чу латт сона, йоах нов. Чабиева.

ВАЙ МЕХКАХОЧО ЯЗЪЯЬЙ ЛЕНИНА ОБРАЗ

1921 шера Москве хиннача Малхбоален халкъий съезде делегаталла хержавар цIи хеза вола гIалгIай писатель — революционер, коммунист Гойгов Абдул-Хьамид. Цига бIаргавайнав цунна В. И. Ленин. Цу вIашагIкхетарах очерк язъяьй нов. Гойгова. ЧIоагIа уйла тIаозаш дукха моттигаш я очерка тIа. Боккхача безамца, шийй тайпара язду писатела В. И. Ленинах. «...Массехк минут яьлча тхо долча хьаараваьлар юкъ-юкъе кIайяла енна лоацца тесса модж а йолаш, юкъерча диззача дегIара саг. Из вар Владимир Ильич Ленин» ДIахо нов. Гойгова язду, «тхона хIаранена хийтар, дуккхача хана денз Ленин тхоашта юкъе ваьхача санна...».

Из нийса да. Сийлахь-воккхха баьчч ваха а ваьхав, хIаьта вахарг а ва вайна юкъе: из вай дегашка, вай уйлашца, вай гIулакхашца ва!

Б. ЧАХКИЕВ.

В. И. Ленина цIи лелаю тха колхозо

ТIеххьарча шерашка юрташкара эзараш боахамаш дегIадахкар, царга низ болар мадарра хьагойт Шелковской района В. И. Ленина цIерахча тха юртбоахама артело.

1953 шера тха колхоза кхашка болх беш къаьнарча маркех йола МТС-а ийс трактор яр. Зябь аха кхоадацар тхо, из бахьан долаш бIаьстан балхаш тIехьадувлар. Ерригаш а лаьрхIача 7—8 автомашин мара яцар колхозе. Доакъар ханнахьа Iалашде, ялат чуэца кхецар, цу духьа дукха ялат зехьа довра. Комсашта деш дола гIулакх-м дерригa а кулг-кара дора.

Кхыча тайпара да тха гIулакхаш хIанз 22 трактор, 8 ялат а силос а чуэца комбайн я колхозе, 23 автомашин я.

Керда общественни строй котъялара эггара лоархIамегIа, эггара керттера лийрхIай В. И. Ленина къахьегама овсарле. «Къахьегама овсарле лакхъяр, — яздаьд цо, — эггара лоархIамегIа дарех декхар да, хIана аьлча из ца хилча хоадамболлаш коммунизмага довлар хила йиш йоацандаь». Из ленински хьехам дика кхетабу колхоза къахьегамхоша. ЧIоаггIа теркам беш леладу оаха балха дикагIа йола методаш производствана юкъеккухьилга, халача процессашта механизаци елга.

Парте решенеш кхоачаш а еш общественни хьайбай боахам сихха дегIабоалабе лаьрхIад оаха. Хьайбай боахаме а лоархIамегIа дар жа леладелга да тха колхозе. Цудухьа дикагIа долча фух дола жа дебаде доладеннад тхо, шерра юкъедоаладаьд жена искусственни осеменени елга. Иштта гIулакх вIаштIехьдаккхарах баьнна пайда гуш ба. Соахка хIара устагIана тIера 5 килограмми 300 грамми йоаккхаш тха даьккхад, хIаьта хIанз колхозе 24000 устагIа ба. Лакха продуктивность йолча 400 Iаттага кхоачаш дукха хургда укх шера доахан, хIаьта тха дояркаша 2500—3000 килограмм шура а йоаккх хIара Iаттагара.

Iалаьмате дика къахьегамхой хьалкхийнаб колхозе. Царех ба чабанаш И. Недоводой, Я. Атюгеев, И. Биакаев, У. Совруев, дояркаш В. Винченко, М. Кулешова, птичницаш М. Кравченко, И. Крапенко, иштта кхыбараш.

ДегIаьхкай колхозхой доходаш а. КхоалагIа шу да даьхача трудоденех ахчанца алапий а телаш колхоз болх беш йола.

Колхоза производства резерваш йоккхий я. Царех бизза пайда эца йиш хургйолаш болх вIаштIехьбоаккхаш да тхо хIанз. Къаьстта чIоагIа теркам бе лаьрхIад оаха укх шера доакъара база чIоагIъяра, дукхагIча даькъе хьажкIаш дIаера чотах а еш. КIотаргаш дIайоахаш керда лаьтташ мукъадаха доладеннад тхо. Укх шеррехь а иштта мукъадаккха йиш йолаш да 160 гектар совгIа дика лаьтта.

ХIанз кхашка шерра дIадоладеннад бIаьстан балхаш. Дика толамаш доахаш дIахьу уж тха колхозхоша. Кхашка макхаш а даьха тIоадал соцаяра балхаш 4 дийнахьа кхоачашдир тха механизатораша, шекара свекла, горох дIайийна баьннаб, хIаьта хIанз чуийнна дIаювш латт хьажкIаш. Лакха овсарле йолаш къахьег кхашка механизатораша Ф. Нутрецова, И. Ситалова, Ф. Ситалова, Я. Ситалова. ХIара денна тIеххкхоачашъю цар нормаш, хIаьта Майна хьалхарча социалистически яхье хьалхле а лелаю цар.

Парте XXII-ча съезда а Центральни Комитета мартовски Пленума а исторически решенешта жоп а луш юрта боахама продукташ алсамъяхар духьа чIоаггIа низ тIабахийта къахьегаш ба сийлахь-воккхача баьчча В. И. Ленина цIи лелаеча тха артела колхозхой.

С. МАЛЫХИН,
колхоза председатель.

Сурта тIа: колхоза берий яслеш. Колхоза председатель С. Малыхин берий яслей воспитательница Ш. Хайбулинайца къамаьл деш ва.

И. ПЛИЕВА сурт.

ИЛЬИЧА ХЬИЙХХАЧА БЕССА

Советски халкъо, дерригача прогрессивни адамо белгалдоаккх Коммунистически партии Советски паччахьалкхеи вІашагІъеллар, дерригача дунен тІарча къахьегамхой хьехархои баьччеи вола сийлахь-воккха Владимир Ильич Ленин вань 92 шу дуза ди. Сийлахь-воккхача Ленина гІулакх коммунизма идеяш йизза котъяларга бода никъ сийрда боахаш, дахаш, толаш хиларах доккхал деш ба берригa советски нах.

Къахьегама турпалали производство алсамъяккхара а къахьегама овсарле лакхъяра а тІаерзаяь йола сакхетамера инициативеи чІоагІа яьржай вай мехка. Социализми коммунизми хьалъяра метод а хинна дІаэттача социалистически яхьо геттара дика хьахьокх вай мехка къахьегам сийлахьа хилар.

Къахьегама керда дисциплина оттаелга, наха юкъерча общественни отношеней керда формаш хьаелга дуккхача хана дІаьхлургдолаш гІулакх хилар белгалдаьхад Ленина. «ХІара саг шийна хьалхара, цхьа даьла массанена хьалхара» яха сий доаца бокъо юкъера дІаяккхара, «берригаш цхьаннена хьалхара, цаІ берриганешта хьалхара» яха, «хІаранегара цунга дулучунга хьежжа, хІаранена цунна эшачунга хьежжа» яха бокъонаш наха хьа а ийца, цар оамал а хинна дІаяхийтара чІоаггІа болх бе безаш хилар дуккхаза а кертах даьхад В. И. Ленина.

Эггара хьалхагІара коммунистически субботникаш коммунистически къахьегама юхьигаш хилар гуш хиннав В. И. Ленин. Буржуази дІаяккхарал а халагІа, лоархІамегІа, хоадам болашагІа йолча переворота юхьиг я уж субботникаш, яьхад цо.

Коммунистически къахьегама коллективи ударники яха цІераш яьхача дуккханеша хьахьокх Ленина идеяш вайцига мишта кхоачашъю, из хьахьокх коммунистически къахьегама коллектив яха цІи лелаеча Грозненски химически завода № 32 йолча цеха «А» смена коллективо а.

КПСС XXI съезда накъа даха кийчлуча хана, 1958-ча шера болабир оаха коммунистически къахьегама смена яха цІи яккхара бола къовсам. Цхьаццаболча новкъосташа дисциплина телхаеш моттигаш нийслора юххьанца, цхьабакъда, коллективо царца чІоагІа болх бора. Иштта дукха къахьийгар оаха цу хана малара тІехьакхувш хинна аппаратчик Андреев нийсача новкъа воаккхаш. Коллектива члена даь цхьаккха а харцахьара хІама, мелла зІамига из дале а, ца дувцаш дитацар. Дукха терко тІаяхийтар массане а шоай дешар, балха говзал лакхъяра. Иштта къахьегаш цаІи ахи шу даьлча коммунистически къахьегама смена яха цІи яьккхар оаха.

Сменацарча 24 сагах 17 саг лакхерчеи юкъерчеи дешара заведенешка дешаш ва, вокхар политически просвещене кружокашка деш. ВоккхагІа вола аппаратчик А. Костини машинист Самарцеви политехнически техникуме, аппаратчица А. Поповаси лаборантка Фирсоваси нефтяной институте деш. Иштта цхьацщанахьа дешаш ба кхыбараш а.

Дика вІаштІехьдаьккхад смене балха говзал хадданза лакхъелга. Масала, йоагІача хана уборщицалла балха ера тхо долча А. Попова. Хозза хІаман хьисап долаш из йолга а хайна, новкъостал а даь, оаха цунах аппаратчица йир. ХІанз 6-ча разрядах аппаратчицалла болх а беш, нефтяной института 3-ча курсе деша ягІа Попова.

Смена коллектива хІара член шишша а кхы совгІа а балха говзал йолаш хилар боккха лоархІам болаш гІулакх долга дика кхета а даь, цу деша а дукха къахьег оаха. 7-ча разряда аппаратчик йолча Мария Антоновас мастера говзал Іомаяьй, мастера Зайцева начальника болх бе йиш йолаш экзамен дІаеннай, аппаратчик Гарбузов воккхагІа волча аппаратчика болх бе йиш йолаш ва. Иштта кхы а дукха ба тха смене шишша балха говзал йолаш нах.

Технически режим нийса вІаштІехьъяккхарах планаш а тІаийца социалистически декхараш а массе хана тІехкхоачашде торо хул тхога. Продукци арахецара соахкара план 23-ча декабре кхоачашйир. Дика лел тха гІулакхаш 1962-ча шера а. Завода сменай коллективашта юкъерча социалистически яхье хьалхле тха сменага я.

Шоашта гучадаьнна пайданадар массаза а кхыча сменашта дІадовзийташ, дІаІомадеш ба тха технологаш. В. И. Ленина белгалдаьххача тайпара, иштта вІаши новкъостал деш хила а беза коммунистически общества нах.

Оахош смена хьаэцача хана хьалхарча сменах системаша болх мишта баьб хьожаш кІоаргга тохкам бу оаха массаза а. Тхоай смена чакхъяллалца технологически режим нийса лоаттае а продукци геттара дика хилийта а йиш хулийт тхога цу гІулакхо. Тхоашта бедал лоаттаеча 7-ча цеха сменаца айхха бувзам а лелабу оаха.

Тха производство керда хиларах тарра, дукхагІча хьале дика техника я тхогара яр, цхьабакъда, хІаьта а юкъ-юкъе цхьаццадола технически кхоачамбоацараш корадоагІа цига. ТІаккха уж дІадахара рационализаторски предложенеш тел технологаша. Из болх къаьстта дика лелабу машинисташа А. Балюка, А. Машталлера, аппаратчика В. Гарбузова. Укх шера а продукцега дІадодар дукха чухнахьа доаккхаш йола массехк предложени еннай цар.

«Берригаш цхьаннена хьалхара, цаІ массанена хьалхара» яха ленински идеяш шоай балха тІехь чакхйоах цхьа дезал санна барт тайна яхача тха коллективо. Массаза а вІаши новкъостал деш хиларо гІо ду тхона керттера декхар дика ка а йоалаш кхоачашде.

МоллагІа бахьан а этта, новкъост балха хьа ца воагІаш виса моттиг нийсъелча цун болх новкъосташа шоаш кхоачашбу, из хьа ца воагІаш хІана висар тохк, эше цига а новкъостал ду.

Доккхача хьинарийца къа а хьегаш, завода коллектива общественни вахаре дика дакъа а лоацаш сийлахь лелаю тха коллективо коммунистически къахьегама смена аьнна, шийха тилла цІи. Ольга Стародуб комсорг я, Колерия Кузьмина профгруппорг я, Алексей Балюк цехерча комсомольски организаце секретарь ва, общественни порядок лоаттаяра йолча дружина член ва массе а. Укх шера а шозза хиннад тхо дежурит деш. Цига ваха ца тугаш саг Іийна моттиг цІаккха а хиннаяц.

Тха смене болх беш дараш тхоайла чІоагІа тІера да, вІашагІа а детталуш салоІаш а каст-каста цхьан хул тхо. Соахка дерригаш вІашагІа а кхийтта экскурсе даха Кабардино-Балкаре хилар тхо, массехказа Подлесное а хиннад. Каст-каста цхьана театре, кино ух. Цу хІамаша тхона новкъостал ду, Владимир Ильич Ленина хьийххача тайпара, коммунистически хьисапе деша, даха, болх бе.

А. МУХА,
смена начальник.

Сурта тІа: смена коллектив.
И. ПЛИЕВА сурт.

„Правда" 50 шу дизарга

„ПРАВДА" НОХЧ-ГІАЛГІАЙЧЕХ

1912-ча шера бІаьсти чІоагІа сихделар Россе революционни гІулакхаш. Хьалхарча эрсий революце халкъ ийшачул тІехьагІа хиннача реакце ханаш дІаяьлар. Буржуазеи помещикийи строяна духьаларча берригача къахьегамхой къовсама керданча низаца керте эттар болхлой класси цун авангард партии. Стачечни болама боарамга диллача, белгалдаьхад В. И. Ленина, 1905-ча шера хинначул, кІезигагІа доацаш, доккхагІа а да 1912-ча шерара революционни айдалар.

Стачечнии забастовочнии болам къаьстта чІоагІа шербир Лена яхача хи тІа болхлошта техача топаша. Низаш Іоадеш йола ха яр из. СибарегІара яьнна Балтике кхоачаш, Мурманскера яьнна Кавказе кхоачаш хьайра большевикаша кулгал а деш хиннача забастовкай талгІи.

Официально паччахьалкхен дума социал-демократически фракце арадоахаш а долаш, бакъдар аьлча, къайлагІарча большевистски парте эрсий-юкъара гучахьара орган а йолаш дар цу хана «Правда» яха газет. Россе юстарча мехкашка, цу даькъе Нохчийи ГІалгІайи мехка а революционни гІулакхаш мишта лел хьожаш дар из газет.

Паччахьа цензура йолча хьалех, болхлой классеи ахархойи революционни болама хьакъехьа информационни хоамаш е зІамига заметкаш араяхар мара, кхы доккхагІдар де торо яцар большевикашка политически къовсама «Правдах» пайда а эцаш. Цхьабакъда, цу материалаша а гІодора болхлой классана шоай дегІауха низ а толам баргбола сахьат гаргакхоачаш латтар а бІаргаго.

1912-ча шера 13(26) июне № 38 «Правда» тІа араяьлар «Суд» яха информаци. Цу тІа йоахар: «Грозный. 1911-ча шера Юрды яхача юрта Іаьдала духьале яра нохчий Гайгови Дадаеви бехке беш дола дош дийцад тІема-округа суде. Хьалъэхка боабе суд яьй шиннена а».

Цу зІамигача заметка а газет дешарашка дІахайтар гаьннарча юстарча моттигашка а сатийна йоацилга. Алхха центрера прогрессивни нах хинна ца Іеш, шоашта тІалаттача лоалах мукъабалар духьа буржуазеци помещикащцеи къовсам лоаттабеш бар тІехьадисача халкъашцара нах а.

Ховш да, «Правда» яха газет ший цІерах арадийннад 1912-ча шера 22-ча апреле денз 1913-ча шера 5-ча июле кхаччалца. Цул тІехьагІа, полици тІакхувш хиларах, кхыча цІерах арадийннад из. 1913-ча шера «Северная Правда» яха цІи а йолаш арадувлар из. 1913-ча шера 18(31) августе «Северная правда» оагІонаш тІа арабаьлар цун собкора «Мехкдаьтта доаккхача болхлой забастовка» яха хоам. Цу тІа йоахар:

«Грозный. Болхлоша дІадехаш хиннараш тІа ца эцаш дитар бахьан долаш, тахан ерригача промыслашкара болх сецаб. Болхлоша дІадеха хІамаш ераш да: 1) 1 Май дездела; 2) 8 сахьата балха ди; 3) болхлой комиссеш; 4) Бетта отпуск; 5) 50 процент алапеш тІатохилга, санитарни хьалаши медицински новкъостали тоаделга. Дерригаш а 50 гаргга хІама да дІадехар. Хьахозача хабарех, съезда совет бІу бехаш я».

Газета вокх номер тІа арабаьлар керда хоам:

«Грозный.

Грозненски промыслашка.

Баку хиннача забастовка хьалхьоабаьб грозненски мехкдаьтта промыслашкара болхлой а. 16-ча августе дийнахьа, администраци а тІайолаш, геттара дукхача болхлой митинг хилар промыслашка. Шоайла дагабоалаш дукха ха яьккхачул тІехьагІа болхлоша дІакхайкадир шоаш дІадехар фуд.

Корта а болаш 52 хІама дар дІадехараш. Болхлоша дІадехарех керттердар да алапеш тІатохилгеи балха ха лоацъелгеи.

Шоаш дІадехараш кхоачашду-дац хьежаргба шоаш 18-ча августа 4 сахьат даллалца, аьлар болхлоша.

25 процент алапи тІатохарал совнагІа, кхы цІаккха а хІаманна тІехьашка баргбац шоаш аьнна, нефтепромышленникаш [illegible]аьдда хьакхайкадаьчул тІехьагІа, шоаш йиллача хaнал цхьа ди хьалха забастовка кхайкайир болхлоша.

Цу тІа а промыслови администрацеца цхьаццабола нах, къоагтадаь аьлча: промыслай директораш Ахвердов-Реус, доктор Рутенберг, иштта кхыбараш дІабахара хьакъехьара болхлоша дІадехар тІаэца тиганзар нефтепромышленникаша.

Забастовка еш 10.000 совгІа саг ва.

Промыслаш ерригаш а болх ца беш сайцай.

17-ча августе делкъийга болх сецар Беллика кердача промыслашка а».

1913-ча шера Нохчийи ГІалгІайи мехкел гаьнна араха а цІи дІахезавар Ведана районера ваьнна паччахьа хьакимашца къувсаш хинна Зелимхан. Россе газеташ тІеи журналаш тІеи кепа а детташ арадувлар цун легендарни подвигех дола хоамаш. Цунах бола хоам арабаьккхар «Правда» а. Масала, 1912-ча шера 1 (14) июне цу тІа араьяннача заметка тІа йоахар:

«Грозный. ГІизлярерча банкана тІагІортара хьакъехьара дош дийца а дийца, приговор даьд тІема-округа судо Зелимхана шайкаца хиннача наха суд ещ. Тасуев Мажита хьалъолла суд яьй. Махмутов Халата — 15 шу каторжни яьй, Махмутов Іаддал-Муслимаи бусалба има диллача казака Орлов Иванаи тутмакхий роташка 6 шу даккха суд яьй. Юхевиса кхоъ бехказа валийтав».

Цул тІехьагІа цхьа ди даьлча керда заметка:

«Грозный. Укхаза телеграфаца хоам кхаьчаб Зелимхана шайка Каргалинске станични правленена тІагІертай, аьнна. Из гІулакх хиннача метте хехка бахаб дагестанций-дошлой отряди, округа начальник Стрижеви».

Цхьабакъда, Зелимханах дола информационни хоамаш арадаьха Іацар «Правда». Полицеи чинахошеи казенни рузкъаш лечкъаделга а нах бовхилга а гучадаккхара йолча хІара торонах пайда ийбора цо. Паччахьалкхен дума заседане хьакъехьара отчети къаьстта а цун депутата Покровске «Кавказерча администраце леладеча законехь доацача гІулакхий» хьакъехьара къамаьли кепа теха арадаьккхар «Правда» 1912-ча шера 1(14) июне. Кепа теха араяьннача отчета тІа йоахар: «цхьанна паччахьалкхен бокъонех ла йиш йоацача тайпара лел хІанз укх сахьата эбаргаца Зелимханаца лелабу къовсам, чакхдоаха гІулакхаш карагІдоалаш хІама а доацаш, дуккхача шерашка моттигерча администраце къовсам лелабу Зелимхани цун шайкеи лацара тІадерзадаьчул дукхагІа, цхьанна хІаманна бехке а боацаш, маьрша бахача гІалгІашта духьал дерзадаь да, хІаьта бахача наха, администраце леладу хІамаш эбарга Зелимханачул дукхагІа маьршача бахархошта духьал даьха да аьнна а хеталуш, система а хинна дІа а эттад уж гІулакхаш, боккъалдар аьлча, бахархошта из ишта хетар нийса а да, хІана аьлча чакхдоаха гІулакхаш адамаш цецдаллал къиза да: цхьаккха хІама юхеца дуташ, цІенъяь. Іошаьръяьй ши юрт, цхьанна а хІаманна бехке а боацащ маьрша бахача нахах массехк эзар саг суд а йоацаш, лоткъам а боацаш, шоай мехках а баьха лоадама хІама ца эшшаш СибарегІа Іобохьийтача кхаьчабар; маьршача бахархошта такха тІайожаяьй массехк итташ эзараш сомаш контрибуци».

Шеко йоацаш да, «Правда» цу тайпарча йоазонаша паччахьа чинахой юхь ше маярра дІайовзийташ хиннилга, цхьа дезал беш вІашка а увзаш, Советски Іаьдал даккхара болча къовсама цу йоазонаша халкъаш кхотадеш хиннилга.

З. КИБИРЕВА,
Н. ШИПУЛИН.

Оаха яздаьчун ларах

«Фу кийча дац» иштта корта а болаш укх шера 29 марта номер 26 йолча «Сердало» газета тІа кепа техача заметках лаьца Курчалой райкома секретара нов. Дакишвилес укх тайпара хоам бу:

«Заметка тІа дувцараш бакъда. «Путь к коммунизму» колхоза правленеи партийни организацеи паччахьалкхен фондах дола фу эцара мел эшараш даьд. ХІанз колхозага кхоачамболаш фу з да, хІаьта гидуаргаши горохи дІаера болх дика а лел».

* * *

«ЦІенхаштта тоаде хьайбай боахам дегІабоагІилга» иштта корта а болаш йола статья номер 21 йолча «Сердало» газета тІа 15 марта кепа техаяр. Цу статьях лаьца Назрановски райкома секретара нов. Абадиева укх тайпара хоам бу редакцега:

Статья тІа мел дийцараш бакъда. «Назрановскийи», «Октябра 40 шу» яхачеи совхозий партийни бюроша статья йийцай, хІаьта цу тІа ю критика нийса а лаьрхІай, кхоачамбоацараш дІадахара де дезараш белгал а даьхад...».

Колхознии совхознии производство дегІайоалаечара агрономий, зоотехникий, юрта боахама кхыча специалистий лоархІам лакхбара хьакъехьа

1962 шера 12 апреле КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои баь соцам

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

ветеринарни лораш, инженераш, кхыбола специалисташ хургбола гІулакх вІаштІехьдаккха. Цу хана къаьстта чІоагІа йоакхо е еза тІехьаюсаш а юкъера низ болаш а йола колхозаши совхозаши квалифицированни специалистащца Іалашъяра.

2. Агрономий, зоотехникий, инженерий, юрта боахама кхыча специалистий беррига болх тІаберзабе беза юртбоахама культурай хьувкъами хьайбай продуктивностьи дикка лакхъяра; хІара колхозеи совхозеи фу леладелга дика вІаштІехьдаккхара, накопленеш совъяхара а органически минеральнии удобренеех гІойле йолча тайпара пайда эцара а; производства массе доакъошка техниках гІойле дукхагІа йолча тайпара пайда эцара; къахьегама овсарле лакхъяраи продукце единица яккхарга дІабода къахьегам кІезигбараи.

Агрономаш, зоотехникаш, инженераш- механизатораш декхарийла ба кулг-кара къа ца хьегаш хьажкІаши шекара свеклаи кхее, хьажкІий силосаца, шекара свеклаца, кхыча хьаьнача доакъарашца доахан чІоагІагІа кхабар, доахан детта «елочка» яха майдаш юкъейоалаяр санна йола хьалха латта приемаш шерра шоаш гІулакх деча боахама юкъекхахьа, юрта боахама продукташ сихха алсамйоахилга Іалашде дезаш дола кхы тайпа гІулакхаш чакхдаха.

3. Хьалха латтача Іилмахоша гІо-новкъостал а деш, парте гучадаьккхар лаьтта леладара травопольни система айпе а тешаме йоацаш а хилар. Травопольях юхедиса хІамаш дІадоахача юкъе боккхача лоархІаме хила безаш ба агрономаши юрта боахама кхыбола специалисташи. Парте Центральни Комитетои СССР Министрий Советои СССР юрта боахама Министерство, моттигера партийни органаш, колхозийи совхозийи кулгалхой декхарийла бу лаьтта леладара травопольни системах юхедиса хІамаш шоай овлаш а тІехьа дІадахара юрта боахама специалисташ оарцагІбаха, травопольни схемаш майрра каг а еш, пропашнойи кхыйола маьхереи культураш кхашка дІае гІерташ болча агрономий инициативаш мамогга хьаллаца.

4. СССР юрта боахама Министерствана, союзни республикай Компартей ЦК-ашта, парте крайкомаштеи обкомаштеи, республикай Министрий Советашта, крайисполкомаштеи облисполкомаштеи тІадуллалда юрта боахама специалистий говзал лакхъяра система оттаелга. Цу система ларде юллийла опорно-хьокхама колхозаши совхозаши е дешара-опытни боахамаш долчча агрономий, инженерий-механизаторий, зоотехникий, ветеринарни лорий, экономистий, кхыча специалистий говзал дІахо лакхъяра йола школаш яхкара принцип.

Школашкара дешара-производственни процесс вІаштІехьъяьккха хила еза ше деша вагІаш йоаккхача хана чухь хьалха латтача боахаме производство мишта вІаштІехьйоаккхойташ йола практически навыкаш специалиста хургйолча тайпара:

а) опорно-хьокхама колхозе е совхозе производство вІаштІехьъяккхара методаш (ялаташ, бобови культураш, хьажкІаш, шекара свекла, кхыйола культураш дика хьувкъае, пропашни культураштa деча балхашта механизаци е; доахан деттара балхаштеи фермашкарча кхыча производственни процессаштеи механизаци е; удобренеш кийчъяра способаш, иштта кхыдола хІамаш) Іомаергйолча тайпара;

б) технологии производство вІаштІехьъяккхеи Іомаваларал совгІа, хьалха латтача къахьегама методех практике пайда эца Іомавала а веза специалист;

в) къаьстта чІоагІа уйла тІаяхийта еза юртбоахама техника Іомаяра. Дешаш ха йоаккхача юкъагІа керттера юртбоахама машинаш лехка ховш хила веза хІара агроном.

КПСС ЦК-ои СССР Министрий Советои белгалду, техника Іомаелга юрта боахама специалисташта — эггара саготагІа долча декхарех цаІ хилар. Лаьтта леладара кхоане механизацега я. Цо дІадех юрта боахама специалисташа юртбоахама производства дерригача доакъошта механизаци яра тІехьа, техниках бизза пайда эцара тІехьа къовсам чІоагІагІа лоаттабелга.

5. Специалистий теоретически кхетамаш лакхдар духьа гІойленагІа лоархІалда дешара заведенешка а юртбоахама Іилма-тохкама институташкеи опытни станцешкеи а лоацца ханаш йоахийташ хан-ханнахьа агрономий, зоотехникий, кхыча специалистий семинараш елга. Семинараш йолча хана специалисташ хьажа беза тохкамбаь гучадаьхача кердача теоретически хІамашка а экспериментальни боахамашка производство практически мишта вІаштІехьъяьккхай а.

6. КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои хІара колхозерча а совхозерча а агронома, зоотехника, ветеринарни лора, кхыча специалистий лоархІамегІара декхар лоархІ боахаме йоахаш йола хьайбай продукташ укх боарамга кхоачаргйола гІулакх вІаштІехьдоаккхилгах:

1-гІа этап — оахама бІаь гектара лоархІаш 75 центнери юрта боахамерча вокх лаьттай бІаь гектара лоархІаш 16 центнери дулха.

2-гІа этап — бІаь гектар оахама лоархІаш 100 центнер дулха.

Хьайбай боахаме керттердар — доакъар. Специалистий хьинар тІадерзаде деза хьажкІаш, шекара свекла, горох, бобови культураш, морковь, кхыйола маьхера культураш чІоаггІа хьувкъаяра чотах хьайбашта шортта доакъар Іалашдара.

Ялати кхыйола продукташи дукхагІа яхара тІехьа къовсам а лоаттабеш, колхозийи совхозийи агрономаша, берригача специалисташа шоай сийлен гІулакх лархІа деза дукха совгІа кІезигагІа доацаш укх тайпара хьувкъамаш доахилга:

кІаи кхы тайпа ка бола ялаташи — 20 — 25 центнер гектара тІара;

ялатийна лаьрхІа хьажкІаш — 50 центнер гектара тІара;

горох — 20 — 30 центнер гектара тІара;

ялатийна лаьрхІа доакъарий бобаш — 20 — 30 центнер гектара тІара;

силоса лаьрхІа доакъарий бобаш — 200 — 300 центнер гектара тІара;

шекара свекла — 200 — 250 центнер гектара тІара;

боамби хІара колхозеи совхозеи цхьан гектара тІара 25 центнерал кІезигагІа боацаш;

гидуаргаш — гектара тІара 20 центнерал кІезигагІа доацаш;

коартолаш — 110 — 200 центнер гектара тІара;

баьца дaараш — 250 — 300 центнер гектара тІара.

Хьайбай продукташ яхараи юртбоахама культураш хьувкъаяраи из тайпа боарам Іалашбар — юрта боахама берригача специалистий эггара лоархІамегІарча декхарех цаІ.

7. Агрономически зоотехнически мероприятеш а техниках пайда эцара гІулакха шерра колхозхой, совхозий болхлой юкъе а озаш юрта боахама специалисташа оттаяьи колхоза правлене е совхоза директора чІоагІъяьи мероприятеш а кхоачашъянза яргйоацаш хилар оттадолда. Производства дешай хьакъехьара агронома, зоотехника указанеш, заводерча инженера указанеш санна, кхоачашъянза яргйолаш яц.

8. КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои специалистий керттера уйла тІаерзаю йолаш йолча торонех пайда дукхагІа эцара. Партеи правительстваи тІа-тІа дукхагІа материально-технически новкъостал дергда юрта боахама. Цхьабакъда, хІанз керттердар йолаш йолча техниках — тракторех, комбайнех, кхыча юртбоахама машинех — балха овсарле мамогга совйоахаш пайда эцар. Цунах латт колхозийи совхозийи инженерий, юртбоахама техника организацей болхлой, юрта боахама берригача механизаторий керттера декхар.

9. Союзни республикай Компартей ЦК-аш, парте крайкомаши обкомаши, республикай Министрий Советаш, крайисполкомаши облисполкомаши декхарийла йойла юрта боахама специалистий вахара гІулакхаш тоадара де дезар де.

Юрта боахама специалисташта хІара колхозе дика кийчдаь чуІе цІенош хиланза даргдоацаш лоархІалда; специалисташ колхозера кхычахьа балха дІабахачул тІехьагІа уж цІенош керда тІабаьхкача специалисташта дІателда.

10. Союзни республикай Министрий Советаш декхарийла йойла колхозашкеи совхозашкеи болх беш бола юрта боахама специалисташ хиланза яргйоацача транспортаца Іалашбе. СССР Госплана тІадуллалда колхозийи совхозийи специалисташка йоххийтар духьа мах бeча организацешта мотоциклаш хьежаелга.

Совхозий директораштa мукъа лулба, хІаьта иштта колхозашта мога а долда, балха гІулакха дІа-юха ухаш юрта боахама специалисташа лелаеча мотоциклашта мах боацаш доагори хьекха даьтташи тела а боахамий чотах мотоциклашта кагий ремонт е а.

11. Юрта боахама специалисташ производстве чІоагІбалийтар духьа колхозашта могадолда:

а) колхоза воккхагІа волча агронома (агронома), воккхагІа волча зоотехника (зоотехника), воккхагІа волча инженера (инженера, техника), ветеринарни лора (ветеринарни техника) хІара бетта къахьегамах луш бола мах колхоза председатела алапех (колхоза председатела алапел совнагІа тела оттадаь масса тайпа ахчаши материальни поощренеши а лоархІаш) 80 — 90 процента боараме увттабе, цхьабакъда, ший специальностах шин шерал совгІа болх баь болча специалисташта бетта 80 сомал лохехьа доацаш;

б) лакхереи юкъера специальнии дешара заведенеш йистеяьха баьнначул тІехьагІа колхозашка балха баьхкача специалисташта юххьанцарча шин шера болх беш йоаккхача хана къахьегамах укх боараме мах увттабе: бетта 70 сомал кІезигагІа доацаш — лакхера образовани йолаш болча нахаи бетта 60 сомал кІезигагІа доацаш — юкъера специальни образовани йолаш болча нахаи;

в) бригада е ферма яьккхача валови продукцега дІабахача маьхага хьежжа бригадашкеи фермашкеи болх беш болча специалистий къахьегамах мах тела, вешта, цхьабакъда, бригада е ферма специалиста къахьегамах луш бола мах дукха совгІа-эшашагІа доацаш 80 а хІаьта валови продукци яккхара план кхоачашйича — колхоза воккхагІа волча специалиста (специалиста) къахьегамах луча маьхах 90 процента лургболаш:

г) юртбоахама культурай хьувкъами доахана продуктивностьи лакхъяра оттаяь планаш кхоачаши тІехкхоачаши ярах продукци яккхареи из яккхарга дІабода мах лохбареи планаш кхоачаши тІехкхоачаши ярах специалисташта совнагІа мах оттабе.

СовнагІа луш бола мах дІателба хьайбай продукци яккхара итогашта квартале цкъа, хІаьта колхоза боахама кхыча доакъошка яьккхача продукце итогашта — шера цкъа е шозза.

12. Колхозашка болх беш бола юрта боахама специалисташ мукъабоалийтача хана законах доаца гІулакхаш ца леладайтар духьа колхоза агроном, зоотехник, кхыбола специалисташ территориальни производственни колхозно-совхозни управленега мукъа а болаш мара балха тІара мукъабаха йиш ца хилар оттадолда.

13. Коммунизм хьалъеча хІанзарча хьалашкарча специалистий декхарашка хьожаргдолаш 1963 шера Ерригсоюзни юрта боахама специалистий съезд гулъелга пайдана лоархІалда.

* * *

КПСС Центральни Комитети СССР Министрий Совети дог тийша я колхозашкеи совхозашкеи болх беш болча специалисташа Іилманна карагІдаьннараши хьалха латта опыти производствана юкъе хьоча хана лаьрхІа а тІагІертта а новкъостал дергхиларах, юрта боахаме керда а прогрессивни а мел долча хІаманна тІехьа къовсам лоаттаберг хиларах, укх гаргарча шерашка ерригa колхозаши совхозаши хьалха латта боахамаш кхаьчача боарамга кхачийта гІертаргхиларах. Партеи правительстваи специалисташ тІахьех шоай сийлахьча гІулакха тІехь хьинар ца кходеш къахьегара. КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш чакхйоахача юкъе, КПСС Программа — коммунизм хьалъяра Программа толаме кхоачашъеча юкъе доаггІаш дола дакъа лацара.

КПСС Центральни Комитет

СССР Министрий Совет

ДИКА ХЬУВКЪАЕРГЬЯ ХЬАЖКIАШ

Вай мехкара беррига къахьегамхой санна юртбоахама продукташ дикагIа хьувкъаярца парте мартовски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра тIехь къахьегаш ба Грозненски районерча «Аргун» колхоза колхозхой.

Укх шера кен, баьцаш кIезига ювргйолаш, гидуаргаш, доакъарийна хьажкIаш, бобови культураш, кхыйола пайданагIа йола хIамаш дукхагIа юврги-олаш лаьттан структура хийцай.

Грознена юхе алларца городе баха нах Iалашбара эша баьца даарий культураш дукха юв колхозо. ХIанзале дIабийнаб 13 гектар хохаш, 30 гектар помидораш, 6 гектар кабачкеш, хьалха кхача кабуц. ХIаьта нарсаш, тIехьа кхача кабуц, кхыдола баьца дaараш дIаде лаьтташ кийчдаьд. Дерригаш а 170 гектара тIа баьца дaараш дIаде лерхI колхозо.

Цул совгIа 50 гектара тIа дIайийнай хьалхагIа ювш ца хинна шекара свекла, иштта дIаяхача хана ца дийна дуга 50 гектара тIа дIаде лаьтта. техника, нах кийчбаьб.

Шекара свекла дIаювча шоай балха нормаш 150 процент кхоачашъярца белгалбаьннаб тракторист Боржигов Декиш, сеяльщик Мальсагов Хьамзат. Помидораш дIаювча ший балха норма 135 процент кхоачашъяьй Асиев Махьмада. Цу тайппара балха толамаш даьха механизатораш, къахьегамхой кхы дуккха а ба.

Удобренеш яхкаь, культивациянь, макхаш даьха лаьтташ а кийчдаь, хержа, молхаш теха фу а кийчдаь, механизированни звеноош вIашагIа а ехка кура хьажкIа дIае болабеннаб.

Эльмурзаев Iаддал-Хьамида кулгалдеча механизированни звенос декхар тIаийцад 147 гектара тIа ялатийна хьажкIаш дIа а йийна хIара гектара тIара 70 центнер чуя. Из декхар кхоачашдара удобренеш яхкаь а кхы эша балхаш даь а лаьттеи фуйи дика кийч а даь, дийнахьара нормаш тIехкхоачаш а еш хьажкIаш дIаювш йоалл из звено.

Цу тайпара лакхера декхараш тIа а ийца хьажкIаш дIаювш я вож механизированни звенош а.

Д. ЭСТЕМИРОВ.

2 эзар гектар дIайийнай

Семилетка диълагIча шера доккхий социалистически декхараш тIаийцад Надтеречни района «Гвардейский» совхоза къахьегамхоша. Ялатийна а силоса а лаьрхIа 5440 гектар хьажкIаш дIаюврга укх бIаьсти совхозо. Республике эггара хьалхарчарца йолаеннай совхоза механизированни звенош хьажкIаш дIае. ХIанзале 2000 гектар совгIа хьажкIаш дIайийнай цига. Цхьайтта агрегат я хIанз уж дIаювш. Сеялкаш дика Iомаяьй царца балхаш деча къахьегамхоша. Агротехнически паспорти сеялкаш Iомаеш йолча курсашка дийша хилара тешал деш удостоверении да хIара звенога.

Шоашта хьакъоастадаьча 1600 гектар лаьттан тIа къаьстта дика вIаштIехьдаьхад хьажкIаш дIаера балхаш нов. Хазбулатова кулгалдеча № 3 йолча бригада звеноша.

ХьажкIаш дика хьувкъийтара чIоагIа къовсам лоаттабу цу бригадерча Арсамбиев Салауддин керте латтача звенос. Планах хIара денна 12 гектара тIа дIае езача 20—22 гектара тIа дIаюв цо хьажкIаш. Квадраташ нийса йолаш, хIара кIоагчу боаггIаш бола 2—3 фийг божийташ 8—10 см кIоаргал долаш, агрономе деррига хьехамаш кхоачашдеш дIаюв звенос хьажкIаш.

Иштта дика къахьег ялатийна лаьрхIа хьажкIаш дIаювш йолча Зелимханов Юсапа кулгалдеча звенос а. ХIанзале а цо уж дIайийнай 160 гектара тIа. Балха нормаш хIара денна 140—160 процент кхоачашъю нов. Зелимханова.

Белгалдаккха деза, хьажкIаш дIаера балхаш совхозе керттерча даькъе дика леладойя а цхьаццадола кхоачамбоацараш цига хилар. Царех цаI да хьажкIаш дIаювча лаьтта ерригача совхозе тоъал удобренеш ехка ца хилар. Цудухьа совхозе кулгалхоша хIанззе а уйла е еза удобренеш йоагIачул кIезигагIа ехкаяле а хьажкIашта дика гIулакх дарца уж лерттIа хьувкъийтара.

М. АЗИЕВ.

Цхьан сменах—50 гектар

ДIадахача шера йийначул дукхагIа хьажкIаш дIаюврга укх шера Наьсарен районе. Цудухьа, сихбенна хьажкIаш дIае арабаьннаб цигарча совхозий дукхагIа йолча отделеней къахьегамхой. 18-ча апреле хьажкIаш дIае араваьлар Долакха-Юртарча отделене механизатор Даурбеков Яхьья. Звеньевой волча Кулбужев Хазбулата участке ший сменах «ВИР-42» яха хьажкIаш 50 гектара тIа дIайийр цо. Иштта дика хьажкIаш дIаюв Манкиев Хьамида кулгалдеча механизированни звенос а —цхьан сменах 50 гектара тIа хьажкIаш дIайийнай цо а.

ХьажкIаш дIае болабеннаб СурхотIарча отделене къахьегамхой а. Укх шера «Буковинка-3» яха гибридни хьажкIаш хьалкхееш хургба уж. Цига Х. Арапханова кулгалдеча бригада механизатораша 15 гектара тIа хьажкIаш дIайийнай.

ХIара денна дукхагIа деш латт бIаьстан культураш дIаера балхаш совхоза кхыча отделенешка а.

Района къахьегамхой шоай низ ца кхобеш къахьегаш ба лоаццача ханеи дикеи хьажкIаш дIайийна йистебовлара.

О. КОДЗОЕВ.

«ПРАВДА» 50 ШУ ДИЗАРГА

Болгарски Халкъа Республике чIоагIа сий деш да «Правда» яха газет. ХIара дийнахьа газета эзараш экземпляраш дIаярж городашка а юрташка а бахача нахага.

СУРТА ТIА: Софе «Правда» дохкаш.

БТА-ТАСС.

КЕННЕДЕ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ВАШИНГТОН, 19 апрель. (ТАСС). КIайча цIагIа хиннача пресс-конференце США президента Дж. Кеннеде хьакхайкадир, селхан Женеверча 18 мехка Комитетага хьажа герз дIадаккхара хьакъехьарча американски договора проект дIаеннай ВIашагIкхийттача Штатий делегаце, аьнна. Президента аьлар, цу предложенеша женевски конференце балха «доккха новкъостал дергхилар» догдоахаш ва со.

Цхьан корреспондента хаттара ше жоп луш, Кеннеде аьлар, феца ядерни тохкамаш юха доладара гIулакха США хинна позици хувца а еннаяц, шоай планашка хьежжа цар тохкамаш а дергда, нагахьа санна инспекце система а йолаш, тохкамаш соцадара хьакъехьа яь «бехктокхамера соглашени» ца хуле. Цигга тIатехар цо, «иззамо соглашени хургхиларга дог даха йиш йолаш лоадама хIама дац» аьнна, цу тайппара ВIашагIкхийттача Штаташа феца ядерни тохкамаш юха доладергхиларах дола дош къаьста даьнилга хьа а хойташ.

Малхбузенгермански дешах лаьца США-с цIаькха а еннача предложеней хьакъехьа малхбузен кепа йоазон тIа арадаьннача хоамех лаьца дукхха хаттараш дир президентага. Масала, Кеннедега хьаттар, цу американски предложенешка вIалла хьоахадаь дий Малхбузен Берлине чуи ареи кхухьача наькъа тIахьожам лоаттабергболаш йолча дунен халкъашта юкъерча администрацеца мелла лаьца а ГДР-о дакъа лоацилга.

Кеннеде белгалдаьккхар, из дош хIанз США-с ший союзникашца къоастаеш латтача американски предложенешта юкъе кхычарна нийсса бокъонца долаш хилар. Цу цхьан ханна президента белгалдаьккхар, лакхехьа йийца США цхьаккха предложени малхбузенгермански дош къоастадара гIулакха хьалхагIа Малхбузено увттаяьча вариантел гаьна йоалаш ца хилар. Кеннеде аьлар, машара гIулакха чIоагIа кхераме да малхбузенберлински дош, машара средствашца из дош къоастадергдола наькъаш лохаш а лехаргдолаш а США хилар цигга белгал а доаккхаш. Цунца цхьана президента белгалдаьккхар, «нагахьа санна гIулакхаш кхыча оагIорахьа леста болх хилча кийча хилар» духьа США-с дIахо а ший тIема низ совбоахаргхилар.

Американски атомни герза дукхха тайпаш а цхьайола уж хьадара къайленаш а Францега дIаялийта гIерташ США тIема гIозараш хиларах американски кепа йоазон тIа арадаьннача хоамашца дийзза цхьан корреспонденто Кеннедегара дийхар цу деша хьакъехьара США позици ювцар.

Президента белгалдаьккхар, дунен чу дIахо атомни герз доаржадара США политика хьалхагIа мо мара раьза йоацаш хилар. Из тайпа политика лелаергья дIахо а, аьлар президента, кхерамзлен гIулакхаша кхы из хувца езаш ца хулийте.

ПРОФСОЮЗНИ ОРГАНИЗАЦЕЙ БОЛХ ТОАБЕ БЕЗА

Нохч-ГIалгIай областной профсоюзни совета аргIан йола пленум хилар. Цига КПСС ЦК мартовски Пленума решенешка хьежжа республикерча профессиональни союзаша бе безача балха хьакъехьа доклад йир облсовпрофа председатела нов. Сидельникова.

Укх шера юрта боахаме дика толамаш дахара тIаийца керда декхараш а баь болх а бувцаш пренеех къамаьлаш дир Ачхой-Мартана районерча «Новосельский» яхача комсаш лелаеча совхоза бригадира нов. Кусиевас, Грозненски опорнохьокхама совхоза воккхагIа волча жа Iуно нов. Герасименкос.

ДIахо шефство лелаеча юрта боахама къахьегамхошта шоаш даь новкъостал дийцар Новогрозненски ТЭЦ директора заместитела нов. Бородина, деревообрабатывающии гIишлоний материалаш кийчъечеи управленерча автотранспортни контора местkома председатела нов. Калининас, Грозненски хлебокомбината клуба правлене председатела нов. Грунькова с, иштта кхыбараша а.

Дийцача дешах йоаггIаш йола решени тIаийцар пленумо.

1962-ча шера цхьоалагIча квартала паччахьалкхен план СССР-а промышленносто кхоачашъяра итогех бола

СССР-а МИНИСТРИЙ СОВЕТЕРЧ А ЦСУ ХОАМ

КПСС XXII-ча съезда решенеш кхоачашъяра тIехь къовсам лоаттабеча промышленноста болхлоша, еррига а промышленни продукци арахецара план цхьоалагIча квартале 103 процент кхоачашъяьй.

ДIадахача шера цхьоалагIча кварталаца нийсйича промышленни продукце объем 9 процент совгIа лакхъеннай.

Промышленни продукци арахецара йола еррига квартальни плани лоархIамегIа йола продукце тайпаш арахецилгеи тIехкхоачашдаьд ерригача союзни республикаша а ерриганеша а хIана даьдац аьнна совнархозаша а. Валови продукци арахецара план кхоачашъяьяц Калининградски, Архангельски, Вологодски, Ставропольски совнархозаша.

1961-ча шера цхьоалагIча кварталаца нийсйича Iаьржачеи бос болчеи металлурге валови продукци лакхъеннай 9 процент, доагореи энергетически промышленноста — 7 процент, машинаш ечеи металлах хIамаш ечеи — 14 процент, химически промышленноста — 15 процент, гIишлой материалаш еча промышленноста — 8 процент, хьуна, каьхата, дахчан хIамаш еча промышленноста — 4 процент, ейгача промышленноста — 4 процент, кхачан промышленноста — 10 процент.

1962-ча шера цхьоалагIча квартале промышленни продукце лоархIамегIа дола тайпаш арахецар укх цифраша гойт:

	1962-ча шера цхьоалагIча квартале арахийцад.	1962-ча шера цхьоалагIча квартал 1961-ча шера цхьоалагIча квартала процентаца нийсйича
Чон — миллионаш тоннаш	13,4	109
Болат — миллионаш тоннаш	18,7	108
Прокат — миллионаш тоннаш	14,6	107
Болата турбаш — миллионаш тоннаш	1,7	106
Аьшка руда — миллионаш тоннаш	30,5	110
Мехкдаьтта — миллионаш тоннаш	43,7	112
Газ — миллиардаш кубически метраш	19,9	131
КIор — миллионаш тоннаш	130	102
Цу даькъе коксовани яра эша кIор	29,1	104
Электроэнерги (районий электростанцеши блокстанцеши) — миллиардаш киловатт-сахьаташ	81,9	113
Минеральни удобренеш — миллионаш тоннаш	4,0	107
Серни кислота — миллионаш тоннаш	1,5	106
Искусственнии синтетическии хьоаса—эзараш тоннаш	68	110
Автомобилий покрышкаш — миллионаш	5,1	110
Турбинаш — миллионаш киловатт	2,7	117
Переменни тока электродвигателаш — миллионаш киловатт	6,1	113
Металлаш теда станокаш—эзар	41,9	105
Химически оборудовани — миллионаш сома маьха	62,3	113
Ткацки станокаш — эзар	5,8	114
Магистральни тепловозаш — секцеш	361	102
Магистральни электровозаш — цаI	147	122
Автомобилаш — эзар	143,6	104
Трактораш — эзар (физически единицаш)	64,9	99,8
Юртбоахама машинаш — миллионаш сома маьха	258	122
Тракторий нохараш — эзар	31,5	84
Тракторий сеялкаш — эзар	35,0	94
Ялатий комбайнаш — эзар	19,6	112
Тракторий косилкаш — эзар	29,8	127
Экскаватораш — эзар	4,1	113
ХIамаш ю хьу араозилга (колхозаша кийчъю хьу йоацаш) — миллионаш кубически метраш	83	101
Каьхат — эзар тонн	685	109
Цемент — миллионаш тоннаш	13,4	113
Гулъяь аьшкабетона конструкцеши деталаши (неармированни яраш йоацаш) — изделей кубически метрай миллионаш	9	114
Шифер—миллионаш Iоакъаш	906	111
Корий кизгаш — миллионаш квадратни метраш	42,3	114
КIадаш — миллиардаш квадратни метраш	1,2	102
Зипаш — миллионаш квадратни метраш	118	103
Гата кIадаш — миллионаш квадратни метраш	129	98
Даьреш — миллионаш квадратни метраш	177	103
Тийга хIамаш — миллиардаш сома маьха	2,5	106
Телата кога гIирс — миллионаш параш	116	104
Масса а тайпара сахьаташ — миллионаш	6,1	92
Радиоприемникаши радиолаши — эзар	1021	100,2
Телевизораш — эзар	521	113
Холодильникаш — эзар	196	123
Барзкъаш дутта машинаш — эзар	401	143
Мотоциклаши мотороллераши — эзар	150	106
Велосипедаши мотовелосипедаши — эзар	741	100,2
Мебель — миллионаш сома маьха	342	112
Дулх (паччахьалкхен ресурсех) — эзараш тоннаш	663	121
Чкъаьрийи форда оакхарийи лувцилга—миллионаш тоннаш	1,2	107
Хьайбай даьтта (паччахьалкхен ресурсех)—эзараш тоннаш	101	108
ЦIенача шурий продукци, шурий лоархIам болаш — миллионаш тоннаш	2,0	111
Сапа — эзараш тоннаш	430	113

ЦхьоалагIча квартале аьшка руда, мехкдаьтта, газ, кIор, болат, прокат, электроэнерги, бензин, дизельни доагор, доагаду мазут, дуккха тайпаш бос бола металлаш, минеральни удобренеш, серни кислота, каустически кальценированнии сода, синтетически кIуви пластически хIамаши, каучук, искусственнии синтетическии хьоаса, автомобилий покрышкаш, турбинаш, металлаш теда станокаш, ткацки станокаш, магистральни электровозаш, автомобилаш, тракторни косилкаш, ялатий комбайнаш, экскаватораш, каьхат, цемент, гулъяь аьшкабетон, шифер, корий кизгаш, кIадаш, зипаши даьреши, тийга хIамаш, телата кога гIирс, телевизораш, холодильникаш, велосипедаши мотовелосипедаши, мебель, дулх паччахьалкхен ресурсех, цIенача шурий продукцеш, сапа, чкъаьрий лувцилга, продукце дуккха кхыдола тайпаш арахецара план 1962-ча шера цхьоалагIча квартале **кхоачаш а тIехкхоачаш** а яьй.

1961-ча шера цхьоалагIча кварталерчул дукхагIа даьккхад: чон — 1,1 миллион тонн, болат — 1,3 миллион тонн, прокат — 920 эзар тонн, болата турбаш — 98 эзар тонн, аьшка руда — 2,7 миллион тонн, мехкдаьтта — 4,6 миллион тонн, газ — 4,7 миллиард кубически метр, электроэнерги (районий электростанцеши блокстанцешеи) — 9,2 миллиард киловатт-сахьат, цемент — 1,5 миллион тонн, гулъяь аьшкабетон — 1 миллион кубически метр. Лакхденнад химически промышленноста продукци йоаккхилга, бос бола металлаш, дуккха тайпаш машинаши оборудованни арахецилга.

Иштта дегIаденад халкъа эша товараш арахецилга: телата кога гIирс — 4,9 миллион пар, кIадаш, зипаш, даьреш — 37 миллион квадратни метр, телевизораш — 60,5 эзар, барзкъаш дутта машинаш — 121,5 эзар, холодильникаш — 36 эзар, мебель — 37 миллион сома маьха, дулх паччахьалкхен ресурсех — 116 эзар тонн, хьайбай даьтта паччахьалкхен ресурсех — 7 эзар тонн, цIенача шурий продукци — 203 эзар тонн.

Промышленноста еррига план толамца кхоачашъяьяле а, дукхача предприятеша продукци арахецареи къахьегама овсарле лакхъяреи заданеш кхоачашъяьяц. ДIадахача шера укх ханаца нийсйича производство лакхъеннаяле а квартальни план йизза кхоачашъяьяц: чон лоаладара, болата турбаш, химически оборудовани, магистральни тепловозаш, хьайбай даьтта паччахьалкхен ресурсех, промышленни продукце кхыдола тайпаш арахецара.

1962-ча шера цхьоалагIча квартале, 1961-ча шера цхьоалагIча кварталаца нийсйича къахьегама овсарле 5 процент совгIа лакхъеннай.

Американски разведка цIаькха а гучаяьккхай

СССР-а МИД-а ОТДЕЛА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Малхбузен «кортамукъалеи демократии» капиталистически дунен «хозаленаш» гучайоахаш дола керда тешалаш доаладир 18 апреле журналиста Центральни ЦIагIа хиннача пресс-конференце. Советски а кхыча мехкий а кепа йоазон 300 совгIа корреспондент вар цига.

СССР-а МИД-а кепа йоазон отдела заведующе декхараш кхоачашдеш волча А. Я. Попова хьайийлар пресс-конференци. Туристаш хинна доазол дехьа бахача СССР доазол ара совца решени а яь американски разведка кулгашта кIал баха хинна советски ши гражданин — А. И. Голуби И. С. Вохмякови пресс-конференце хиннараш та хьалхашка оттавир цо. Хоза дешаш кхо ца деш буржуазни пропаганда дувццача бесса хозахийтар царна шиннена а Малхбузен «кортамукъа» дуне яхаш цIи йоаккхаш дар.

Ховш да, аьлар А. Я. Попова, малхбузехьарча паччахьалкхений разведывательни органаша, доазол дехьа нийсбенна советски гражданаш Даьймехка юха ца бахкийта гIерташ, эггара хьалха шоашта могар деш хилар. Цу гIулакха, цхьайолча малхбузехьарча паччахьалкхений Iаьдалий викалаша дакъа а лоацаш, тайп-тайпара Iоткъамаш ду советски гражданашта, царна юкъе антисоветски гIожа провокацеш а йолаш, из тайпа моттиг хиннай, масала, Голланде советски туристкана И. А. Алексеевайна. Кхыча мехкашкара разведкаш, цхьанна а хIамах эхь а ца хеташ, Даьхенна тийшаболх берг-болаш советски гражданаш эца, Советски Союза зуламаш дайта гIерт.

Цхьабакъда, цу тайпара эсала, кIезига нах нaггахьа мара ца хилар белгалдаьккхар А. Я. Попова. Малхбузехьарча реакционни гIозараша советски нахаца леладу провокационни гIулакхаш вIаштIехьдаьннадац, вIаштIехьдалац е дарг а дац.

Дош лу гражданина Голуба. Са дувца безам ба, йоах цо, мишта хилар со Советски Союзе хьал а кхийна цига образовани а енна саг, ховшшехьа а советски обществах вала гIертар.

Голуба хоам бу, ше 1926-ча шера ваь хиларах. Киеве химика-органика специальностах университет йисте а яьккха, тIаккха технически Iилмай кандидат хиннав.

«Сона творчески Iилман болх бара а Iилман новкъа дегIавара а шерра торонаш еннаяр», — аьлар Голуба. Цо белгалдаьккхар, Iилман новкъа даьхача цхьадолча толамаша ше сонтаваккхар, хIаьта балха юкъе къаьст-къаьста халонаши кхоачамбоацараши нийсделча, цунна хетаделар, советски хьалашка Iилма-тохкама балха тIа сайна дулургдар де йиш хургьяц сога, аьнна.

1961-ча шера советски туристий группаца ше Амстердаме волаш, моттигерча полицена тIа а ваха, Iилман болх бара эша хьалаш дац сона СССР-е аьнна, голландски Iаьдалгара политически убежище а новкъостал а дийхар Голуба.

Сай хьаькъал дIа ца кхачарца сона хетар, —йоах Голуба, —айса бакъахьара гIулакх даьд, аьнна. Цхьабакъда, бокъонца гучадаьннача гIулакхаша са яьсса уйлаш йохайир. Iилман болх бара меттел, воддашехьа а хьалхагIа голландскии тIаккха американский разведчикай бе вахар со, уж гIертар аз даьча хьаькъалца доацача гIулакхах пайда а ийца Iилманна гаьна латта шоай гIулакхаш чакхдаха.

А. И. Голуба йоах, Голланде кхыча мехкашкарча гIулакхий министерства чиновникаш да тхо яхаш хинна Гляубери Костери сона а са Iилман балха а сагота бацар, царна дезар Советски Союза Iилма, промышленность, оборона мел низ болаш, фу хьал долаш я хар.

Цхьа ха яьннача гIолла, Делфтерча технически университета цхьан лабораторе Голуб балха вахийтавале а, из хьалха а санна голландски разведчикий бе воаллар. Цу Костера конспиративни квартире а вига, Саймонси Брауни я тха цIераш яьхача, США паччахьалкхен департамента чиновникашца «хьоашал» тассийтар Голубага. Царех хьалхарчо политикаи герзеи специалист ва ше аьлар, шоллагIчо — биохимик.

«Со геттара чехка кхийтар Браун биохимех кIезига кхеташи ракетни техника дешаш дика довзаши хиларах,— аьлар Голуба. — Цу американски разведчикаша Голубагара дIадийхар Урала районий карта тIа (Голланде вахалехьа Голуб Свердловске биохиме институте болх беш хиннав) оборона промышленни объекташ мичай хьахьокхар а уж фу деш я доашхаш яздар а.

Голуба аьлар, Голланде геттара Iерах цун безам болийта гIерташ хиннача голландски лакхерча чиновникашта юкъе Амстердама генеральни прокурор Зайер а вар.

Духхьал цига, Голланде, аьлар Голуба, кхетадир аз Даьхено, дукха безача балхо, коллективо, Советски Союзе аз битача гаргарча наха сайна фу деннад. Цу хьала тIа малхбузехьа кхы Iе йиш йолаш вацар со, Советски посольстве а ваха Дай-мехка вахара новкъостал дар дийхар аз.

ТIаккха къамаьл дир И. С. Вохмякова — Кизелерча (Урал) шахте электрик хиннача. ДIадаха шу долалуш, советски туристий группаца теплоходаца путешестви еш вола Вохмяков, цо ше яхачох, «ший хьаькъал дIа ца кхачарах» Риме сецав. Американски посольстве а ваха Малхбузе вахари болх бари деза сона а аьнна шийна убежище ялар дийхар цо. Цигара Франкфурт-на-Майне вигав из.

Цу сахьате американски разведчикий бе вахав Вохмяков. Цун доазонал аравала бокъо а ца луш къаьстта квартира еннай цунна. «Цу квартире, — йоах Вохмякова, — американски разведчикаша лоткъамаш ийдора, антисоветски уйлаех со кхеве гIертар, доацар дувцаш дола литература телар, боахамеи тIемеи хьакъехьара тайптайпара хIамаш ха гертар». Разведчикаш кийчбеча школе деша хара из раьза ве гIийртаб.

— Цхьаккха а пайданна хIама согара шоашка кхоачаргдоацилгах американцаш кхийтача, — аьлар Вохмякова, —сохара гIулакхаш хьадар цар. Нюрнберга юххе уллача Цирндорф яхача лагере вахийтар, цига гобаьккха металлически цхарал а боаллаш, наIарга хьахо а латташ йолча бараке чувеллар. «Цигга елар сона политически убежище» — йоах Вохмякова. ДIахо болх бе моттиг лехаш ше Малхбузен Германе гIолла лелар, цамогаш воллашехьа а Золингенерча металлургически заводера ше ара мишта кхессар дувц цо.

(ТАСС).

В. И. Ленин ваь 92 шу дизарга

Дукха нах хул укх деношка пионерий республикански Двореце Владимир Ильич Ленина музее. Шо-шоай классай кулгалхой шоашца а болаш, вIашагIа а кхийте дукха дешархой ух укхаза сийлахь-воккхача хьехархочун вахар а цун революционни болх а дикагIа бовзар духьа.

Лакхехьарча классашкара дешархой кийчбаьб музея экскурсоводаш хургболаш. Экскурсе даьхкача беращца цар шоаш беседаш ю Владимир Ильича бера ханах а дунен тIа эггара хьалхара Советски паччахьалкхе вIашагIйоллаш цо баьча балхах а.

Пионераш болча хьоашалгIа вена хилар къаьнара коммунист, персональни пенсионер И. М. Климов. Сийлахь-воккха баьчча лоравелга тIадилла хиннача кремлевски курсантски школе яьккхача хана ше Владимир Ильичах веттавалар дийцар цо пионерашта. ЧIоагIа сакъердам болаш ладийгIар бераша нов. Климова даьча къамаьлага.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Йоккха зал — **«Аленка»** — долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10. ЗIамига зал № 1 — **«Тахан эггара тIехьара»** — долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30. № 2 йола зIамига зал — **«Керда аттракцион»** — берий сеанс — долалу: 9,11; **«Аленка»** — долалу: 1, 3, 5, 9; **«УльяновгIар дезал»** — долалу: 7; № 3 йола зIамига зал—**«Йиш лекхаши екаши йола га»**—берий сеанс—долалу: 9.30, 11.30; **«Аленка»** — долалу: 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

«Родина» яхача кинотеатре.

Берий сеанс — **«Артемка леладаьраш»** — долалу: 9; **«Аленка»** 10.45, 2.15, 7.20. **«Швейк тIем тIа»** — долалу: 12.30, 4, 9; **«Пролог»** — долалу — 5.40; дIаьхдаь сеанс — **«Парижски баллада»** — долалу: 9.

23-ча апреле денз **«49 ди»**.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15, **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05056. Заказ № 2379.